

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ—ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ—ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΓΕΩΡΓΙΚΟΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ.

Ἡ ἐξακριβωσις τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος καθ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς οικονομικῆς τῶν λαῶν δραστηριότητος ἀποτελεῖ θέμα εὐρύτατον, τοῦ ὁποίου ἡ μελέτη περιβάλλεται μὲν ὑπὸ μεγάλων καὶ δυσυπερβλήτων δυσχερειῶν, ἐνδιὰφέρει δὲ τὰ μέγιστα τοὺς περὶ τὰ κοινωνικά φαινόμενα ἀσχολουμένους εἴτε ἐπὶ φιλοσοφίᾳ εἴτε ἐπὶ διοικήσει. Ἡ περὶ τῆς ἐθνικῆς εὐδαιμονίας καὶ τῆς κυβερνητικῆς φορολογίας κατὰ τὰς διαφόρους χώρας κρίσις ἔπρεπεν αἰείποτε νὰ συνδυάζεται πρὸς τὰ πορίσματα τῆς μελέτης ταύτης, ἥτις ἐξηγεῖ συγχρόνως καὶ τὰς πρὸς τελειώσιν γενικὰς τάσεις ἢ παντοειδεῖς προμηθείας τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τὰς οικονομικὰς δυνάμεις, τὰς ὁποίας δύναται αὕτη νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ τοῦ τελεσιουργοῦ τῆς πολιτείας σκοποῦ.

Ἡ μεγάλη αὕτη ἔρευνα περὶ τὸ καθολικὸν εἰσόδημα τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου τῆς Ἑλλάδος, ἠδύνατο οὐσιωδῶς νὰ διευκολυνθῇ, εἴαν πρὸς ἕκαστον κλάδον τῆς ἐν γένει βιομηχανίας ἐτρέπετο ἰδιαιτέρως ἡ προσοχή. Περιριστέον οὕτως ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν μελέτην μόνον τοῦ εἰσοδήματος τῆς γεωργικῆς τάξεως καὶ, μεταξὺ τῶν διαφόρων ἐπόψεων ταύτης, κατὰ μόνην ἐκείνην, ἥτις περιλαμβάνει τοὺς περὶ τὴν ψιλὴν γεωργίαν ἀσχολουμένους, ὁ ἀριθμὸς τῶν ὁποίων ὑπελογίσθη τῷ 1870 εἰς 218 027 ἄτομα, ἐκτὸς τοῦ βοηθητικοῦ εἰς γυναῖκας καὶ παῖδας προσωπικοῦ.

Ἡ ψιλὴ γεωργία ἀφορᾷ ἰδίως τὴν κατ' ἔτος σπειρομένην γῆν. Ὁ τρόπος καὶ ὁ χρόνος τῆς καλλιέργειας, ὡς καὶ τὸ κυριεῦθον κατ' ἀμφοτέρους εἶδος τῶν σπειρομένων καρπῶν τῆς Δήμητρος, διακρίνουσιν αὐτὴν ἀπὸ τῆς πεφουτευμένης γεωργίας, εἰς ἣν ἀνάγονται τὰ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον διαρκῶς φυτευόμενα. Ἡ κατάταξις αὕτη ὀφείλεται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα, διότι ἀνευρίσκειται ἐν τοῖς Πολιτικοῖς τοῦ Ἀριστοτέλους (Α', 8, 10) καὶ ἀπετέλεσεν ἤδη πρὸ αὐτοῦ θέμα εἰδικῶν μελετῶν ἐν τοῖς ἀπολεσθεῖσι συγγράμμασι Χάρητος τοῦ Παρίου καὶ Ἀπολλοδώρου τοῦ Λημνίου. Εἰς ἰδιαιτέραν κατηγορίαν ἀνήκει ἡ κτηνοτροφία, τὴν ὁποίαν ἀπὸ γραφικῆς τινος ἐπόψεως ὠνόμασεν ὁ μέγας τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἐπιστήμων (Ἀριστοτέλης) ζῶσαν γεωργίαν.

Πόση ἀκριβῶς ἡ ἔκτασις, τὴν ὁποίαν ἐργάζεται ἡ ψιλὴ τῆς Ἑλλάδος γεωργία, εἶναι ζήτημα τοῦ ὁποίου ἡ λύσις κατὰ προσέγγισιν μόνον δύναται νὰ μελετηθῇ. Ἐν γένει ἡ ἡμετέρα γεωργία ἀποβλέπει μᾶλλον εἰς τὴν ἔκτασιν ἢ εἰς τὴν ἔντασιν. Ἀφοῦ καταπονήσει κατηγορίαν τινα γαιῶν, μεταβαίνει εἰς ἑτέραν, ἵνα κατόπιν ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς πρώτους ἀγροὺς αὐτῆς, τοὺς ὁποίους ἐν τῷ μεταξὺ ἢ ἐνεργητικῆ τῆς φύσεως ἐπιρροή ἐλίπανε καὶ ἐνίσχυσε ἐκ νέου. Ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, αἱ κατὰ τὸ ἔτος 1860 ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῶν Ἐσωτερικῶν συγκεντρωθεῖσαι ἀπὸ παντὸς τοῦ τότε Κράτους (πρὸ τῆς ἐνώσεως δηλ. τῆς Ἑπτανήσου) διοικητικαὶ πληροφορίαι ἀνεβίβασαν τὴν κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο καλλιεργηθεῖσαν ὑπὸ τῆς ψιλῆς γεωργίας ἔκτασιν εἰς 2 369 695 στρέμματα, ἐκ τῶν ὁποίων 2 292 097 κατέλαβον οἱ κυρίως δημητριακοὶ καρποὶ (σῖτος, ἀραβόσιτος, κριθῆ, σμιγός, βρώμη, καλαμβόκιον, σίκαλη, δῖμνος, ρόβη, βίκος, κέγγρος), καὶ 77 599 οἱ κατόπιν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ περιπίου συστήματος καλλιέργειας ἐρχόμενοι καρποὶ (ὄσπρια καπνός, βάμβαξ, σισάμιον καὶ κίμιον, ἐκτὸς ὄρυζιου, πατάτας, ριζαρίου καὶ λοιπῶν τῆς ὑπαίθρου ἐξοχῆς προϊόντων, τὰ ὁποῖα παρέλειψεν ἡ ἀνά χειρας καταστατικῆ συγ-

κέντρωσις). Ὁ ἀκόλουθος πίναξ δύναται νὰ δώσῃ γενικὴν ἔννοιαν ὡς πρὸς τὴν εἰς στρέμματα ἔκτασιν τῆς καθ' ἕκαστον εἶδος γεωργικῆς δραστηριότητος.

Σῖτος	944 093	Καλαμβόκιον	36 988	ὄσπρια	29 172
Ἀραβόσιτος	512 586	Σίκαλη	24 122	Καπνός	25 996
Κριθῆ	362 871	Δῖμνος	3 675	Βάμβαξ	21 104
Σμιγός	361 825	Ρόβη	3 178	Σισάμιον	1 222
Βρώμη	41 486	Βίκος, Κέγγρος	1 274	Κίμιον	104

Βεβαίως αἱ ἀναλογίαι αὗται ἐτροποποιήθησαν ἐν τῇ ἀπὸ τοῦ 1860 δεκαπενταετία. Ἀφ' ἐνός ἡ προϊοῦσα ἀνάπτυξις τοῦ πληθυσμοῦ, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ διὰ τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου ἰσχυρὰ ἐπικουρία εἰς θρεπτικὰς ἰδίως προμηθείας τοῦ τόπου, ἀποτελοῦσι τὰ δύο ἄκρα τοῦ οἰκονομικοῦ ἄξονος, περὶ ὃν ἐστράφη ἡ γεωργικὴ ἡμῶν βιομηχανία. Ὅσον δὲν ἡδυνήθη νὰ παράξῃ ἡ ξηρὰ, τὸ ἐχορήγησεν ἡ θάλασσα. Τὸ ἀκριβὲς εἶναι, ὅτι ἡ ἀνωτέρω σημειωθείσα ἔκτασις (2 369 696 στρεμ.) μόλις εἶναι τὸ $\frac{1}{10}$ τῆς ὅλης ἐκτὸς τῆς Ἑπτανήσου χωρικῆς ἐκτάσεως τῆς Ἑλλάδος (45 699 248 στρεμ.), καὶ ὅτι ἀπολείπονται εἰς κατάστασιν νεκρὰν πλεόντων 12 ἑκατομμυρίων στρεμμάτων γαῖαι δεκτικαὶ γονιμοποιήσεως, ἔστω καὶ ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς ἐπικρατούσης ἐλαφρᾶς τοῦ τόπου καλλιέργειας.

Ἡ παραγωγικὴ δύναμις τῆς ἡμετέρας ψιλῆς γεωργίας ὑπελογίσθη τῷ 1860 ὡς ἔπεται :

Κοιλὰ		Ἀξία εἰς δρ.	Κοιλὰ		Ἀξία εἰς δρ.
Σῖτος	3382303	19518672	Ρόβη	9535	23836
Ἀραβόσιτος	2817940	11270964	Βίκος	2521	8893
Κριθῆ	1684070	5062064	Κέγγρος	1302	4536
Σμιγός	1202731	4209887	ὄσπρια	111428	669568
Βρώμη	192236	488806	Καπνός	1069825	894444
Καλαμβόκ.	151508	531544	Βάμβαξ	738680	445759
Σίκαλη	70290	246013	Σισάμιον	48899	39119
Δῖμνος	11918	65549	Κίμιον	7304	2921

Τοιουτοτρόπως ἡ ὀλικῶς παραχθεῖσα ἀξία ἀναβιδάζεται εἰς 43 482 515 δρ. Ἐὰν διαιρέσωμεν αὐτὴν κατὰ τὰ πρὸ τοῦ 1862 τρία μεγάλα τμήματα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπικρατείας, αἱ μὲν Νῆσοι ἀντιπροσωπεύονται ὑπὸ 5 402 865 δρ. (Εὐβοία 3 034 589, Κυκλάδες 2 074 276), ἡ δὲ Στερεὰ Ἑλλάς ὑπὸ 15 739 497 δρ. (Φθιώτις καὶ Φωκίς 6 307 384, Ἀττικὴ καὶ Βοιωτία 4 954 387, Ἀκαρνανία καὶ Αἰτωλία 4 480 726), ἡ δὲ Πελοπόννησος ὑπὸ 22 640 153 δρ. (Ἀχαΐα καὶ Ἥλις 6 044 059, Ἀρκαδία 5 640 669, Ἀργολίς καὶ Κορινθία 4 295 604, Μεσσηνία 4 209 666 καὶ Λακωνία 2 483 158).

Δὲν εἶναι ἀπὸ σκοποῦ νὰ συγκρίνωμεν τὴν παραγωγὴν ταύτην πρὸς τὰ πορίσματα ἀρχαιοτέρας περιόδου. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Rouqueville ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἑλλάδα περιηγήσει αὐτοῦ διετήρησε πολυτιμωτάτας πληροφορίας διὰ τὸ ἔτος 1814 ὅσον ἀφορᾷ τὴν Πελοπόννησον, οὐδὲν τὸ κωλύον ἵνα ἀντιπαραβάλωμεν τὴν παραγωγικὴν δύνάμιν τῆς ψιλῆς ἐν ταύτῃ γεωργίας μεταξὺ 4 $\frac{1}{2}$ δεκαετηρίδων (1814—1860), ἀφοῦ προηγουμένως ρίψωμεν βλέμμα σεβασμοῦ εἰς τὰς ἐπομένους ἰδέας τοῦ φιλέλληνος: «Ὅσοι ζητοῦσι ἐν Ἑλλάδι μόνον ἐπιγραφὰς καὶ ἀρχαῖα νομίσματα θέλουσι βεβαίως σκανδαλισθῆ, ὅτι ὁ περιηγητὴς καταβαίνει εἰς τὰς λεπτομερείας τῆς καθαρᾶς καταστατικῆς. Ἀπέδειξα ὅτι δὲν εἶμαι ἀλλότριος εἰς τὰς ἀναμνήσεις τῆς ἱστορίας. . . Ἀλλὰ τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ἐρευνῶν ἔχει τὰ ὄριά του· καὶ ἀντὶ νὰ περιπλανηθῶ εἰς τὴν περιγραφὴν τοῦ σχήματος τῶν κλειθρῶν τῆς φυλακῆς τοῦ Σωκράτους. . . ἢ νὰ ἀκολουθήσω τὰ ἴχνη τοῦ διδάκτορος Gillies, ὅστις ἠξίου ὅτι ἐγνώριζεν εἰς πόσας λίρας στερλίνας ἀνέβαινεν ἡ ἀξία τοῦ χρυσοῦ δέρατος, ἐπρωτίμησα, ἀνευρίσκων ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαιότητος χριστιανοὺς μείζονος διαφέροντος ἀπέναντι τῶν εὐγενῶν τούτων λειψάνων, νὰ καταστήσω γνωστὰς τὰς ἀτυχίας αὐτῶν. Τοιουτοτρόπως εὗρε τόπον ἐν τῇ διηγήσει μου ἡ καλύβη τοῦ πτωχοῦ, ὡς ἡ ἐκ φύλλων σκηνὴ τοῦ Ἀβραάμ, ἐν ἣ ἐδέχθη οὗτος τοὺς οὐρανίους

ξένους, ἐνδοξον προνόμιον, τὸ ὅποσον οὐδέποτε ἀπήλαυσαν τὰ μέγαρα τῶν μεγάλων· καὶ ἠσθάνθην μετὰ παλμῶν καρδίας, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἀδελφοὶ ἡμῶν.»

Ὡς εἶναι πρόδηλον, αἱ πληροφορίαι τοῦ Rouqueville στηρίζονται εἰς ἀτομικὰς ἐρεῦνας αὐτοῦ, αἵτινες ἀναλόγως τῶν καιρῶν καὶ τῆς φύσεως τοιούτων ἔργων πρέπει νὰ ἐκτιμηθῶσι. Περιλαμβάνουσιν εἴκοσι καὶ ἐν διαμερίσματα, ὅσα τούτεστι ἀπετέλουν τὴν Πελοπόννησον, ἐκ τῶν ὁποίων δύο, τὸ τῆς Κορώνης καὶ τῶν Ἐλευθερο-Λακωνῶν, δὲν σημειοῦνται εἰς προϊόντα τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν ψιλῆς γεωργίας. Ὡς μέτρα βάρους καὶ ἀξίας χρησιμεύουσιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὰ Τουρκικὰ κοιλὰ καὶ γρόσια.

	Σίτος	Κριθὴ κλπ.	Ὄσπρια	Ὀλικὴ ἀξία
Κορινθία	80 000	70 000	18 000	1 240 000
Ναυπλία	30 000	70 000	6 000	720 000
Ἄργος	40 000	60 000	12 000	800 000
Κυνουρία	40 000	40 000	—	500 000
Σπάρτη	15 000	40 000	—	360 000
Μονεμβασία	40 000	—	—	80 000
Καλάμκι	20 000	60 000	—	510 000
Νησίον	20 000	95 000	10 000	830 000
Λεοντάριον	30 000	40 000	—	480 000
Μεθώνη	20 000	18 000	—	268 000
Ναυαρίνος	40 000	40 000	—	140 000
Ἀρκαδία	40 000	34 600	40 000	600 000
Γαστούνη	160 000	260 000	15 000	2 990 000
Πάτρα	25 000	25 000	—	350 000
Καλάβρυτα	50 000	40 000	—	640 000
Αἴγιον	—	—	—	—
Τρίπολις	80 000	120 000	—	1 360 000
Καρύταινα	12 000	60 000	20 000	1 520 000
Φανάριον	30 000	30 000	12 000	516 000
ὄλον	640 000	969 600	103 000	13 904 000

Ἐὰν εἰς τὰ ἀνωτέρω ποσὰ προσθέσωμεν καθ' ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον 5 100 στατήρας βάμβακος, ἀξίας 617 000 γρ. καὶ 100 000 ὀκ. καπνοῦ, ἀξίας 149 500 γρ. ἢ

ὄλη σχεδὸν τῆς κατ' αὐτὴν ψιλῆς γεωργίας παραγωγὴ ἀναβιβάζεται ἐν ἔτει 1814 εἰς 14 670 500 γρόσια, ἀπέναντι τοῦ ὁποῦ το καθ' ἡμᾶς ἔτος 1860 μαρτυρεῖ, ὡς εἶδομεν, παραγωγὴν ὀλικῆς ἀξίας 22 640 153 δραχμῶν. Ποία ἡ ἱστορικὴ σχέσις μεταξὺ τῶν Τουρκικῶν γροσίων τοῦ 1814 καὶ τῶν Ἑλληνικῶν δραχμῶν τοῦ 1860, ἀποτελεῖ ἰδιαιτέρον θέμα, τοῦ ὁποῦ ἡ ἀνάλυσις δὲν ἀπομακρύνει οὐσιωδῶς ἀπ' ἀλλήλων τὰς ἐν συγκρίσει δύο περιόδους, πλειότερον τοῦλάχιστον τοῦ ὅσον δεικνύουσιν ἀπολύτως οἱ ἐκτεθέντες ἀριθμοί. Διαφέρει ἐν τούτοις κατὰ πολὺ ἡ σχέσις τῶν ἐφ' ὧν ἡ ἀξία αὐτῆ προϊόντων, διότι ἐὰν λάβωμεν ὡς βᾶσιν τὸν παραχθέντα σίτον, ἀπὸ 640 000 κοιλῶν τῷ 1814 ὑπερεδιπλασιάσθη οὗτος εἰς 1 552 023 κατὰ τὸ 1860. Ἐνῶ δὲ ἅπαντες οἱ λοιποὶ δημητριακοὶ τῆς Πελοποννήσου καρποὶ συνυπελογίζοντο ἐν ἔτει 1814 εἰς 969 600 κοιλὰ, μόνος ὁ ἀραβόσιτος τῆς χερσονήσου ἀνέβη εἰς 1 608 774 κατὰ τὸ 1860. Ὁ καπνός, ἀπὸ 100 000 ὀκ. κατὰ τὸ 1814, ἀνέβη εἰς 645 700 τῷ 1860, δηλαδή ὑπὲρ τὸ ἑξαπλάσιον. Ἀπ' ἐναντίας ὁ βᾶμβαξ κατέπεσεν ἀπὸ 5 100 στατ. τῷ 1814 εἰς 4 162 τῷ 1860· αὐστηρὰ συνέπειά τῆς περὶ τὰ ὑφάσματα μεταβολῆς τῶν σχέσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, ἐν ἣ ἐπαισθητῶς ἡ οἰκογενειακὴ βιομηχανία ὑπεχώρησε πρὸς τὰ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσαγόμενα προϊόντα τῆς μηχανικῆς περὶ τὴν ἐν γένει ἐνδυμασίαν τεχνουργίας. Ἡ ἀρχαῖκή οὕτω τῆς Ἑλληνίδος ἄτρακτος ὁμολογεῖ τὴν ἀδυναμίαν τῆς νὰ συναγωνισθῇ πρὸς τὴν πληθὺν τῶν διὰ τοῦ ἀψύχου ἀτμοῦ κινουμένων. Ἰσχυρωτέρα πτώσις παρατηρεῖται ἐν τῇ καλλιέργειᾳ τῶν ὀσπρίων, διότι ἀπὸ 103 000 κοιλῶν τῷ 1814 κατέπεσεν ἡ Πελοποννησιακὴ παραγωγὴ εἰς 35 735 τῷ 1860. Σημεῖον ὅτι ἡ διαιτητικὴ τῆς χώρας μετέβαλε τάσεις, καταστάσα ἀπὸ κατ' ἐξοχὴν ὀσπριώδους εἰς μᾶλλον κρεατώδη, ἐξ οὗπερ συνάγεται ἰδιαιτέρα τῆς αὐξήσεως τοῦ κοινωνικοῦ πλούτου ἔννοια.

Θὰ ἦτο ἱκανῶς περίεργον νὰ ἀκολουθήσῃ τις τὴν παραγωγὴν τῆς ψιλῆς ἐν Ἑλλάδι γεωργίας μέχρι τῶν τελευ-

ταίων ἐτῶν. Ἐὰν λάβωμεν ὡς βᾶσιν τὸν προϋπολογισμόν τοῦ 1873, προσεκλήθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἡ ἡμετέρα γεωργία ἵνα συνδράμῃ τὸν δημόσιον τῆς ἐπικρατείας θησαυρὸν δι' 1 150 000 κοιλῶν δημητριακῶν καρπῶν, ἀξίας 5 400 000 δραχμῶν. Κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος εἶχε προσκληθῆ μέχρι τοῦ ποσοῦ 5 400 000, κατὰ δὲ τὸ 1874 μέχρι τοῦ ποσοῦ 5 000 000. Ἐκτὸς ἂν οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι εἶναι ἐντελῶς αὐθαίρετοι, δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ἐνδειξις περὶ τῶν τάσεων τῆς καθόλου παραγωγῆς. Τοιοῦτοτρόπως εἶναι γνωστὸν, ὅτι ἡ παρ' ἡμῖν φορολογία τῆς ψιλῆς γεωργίας ἐνεργεῖται ἐπὶ δύο μέτρων, ἥτοι 8 τοῖς $\%$, διὰ τὰς ἰδιωτικὰς γαίας καὶ 15 τοῖς $\%$, διὰ τὰς ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν καλλιεργουμένης ἐθνικῆς. Δυνάμεθα ὅθεν νὰ κατασκευάσωμεν μέσον τινα ὄρον κατὰ προσέγγισιν ἐπὶ τῆς πιθανῆς σχέσεως μεταξὺ τῶν ὑπὸ καλλιέργειαν ἰδιωτικῶν καὶ ἐθνικῶν γαιῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ὄλη ἔκτασις τῆς ἡμετέρας ψιλῆς γεωργίας βαρύνεται διὰ φόρου 10 περίπου τοῖς $\%$. Τὸ δεκαπλάσιον λοιπὸν τοῦ ὡς ἀνωτέρω προϋπολογισθέντος φόρου αὐτῆς ἀποτελεῖ τὸ εἰς παντὸς εἶδους δημητριακοὺς καρποὺς ἀκαθάριστον τοῦ τόπου εἰσόδημα, ἥτοι 11 500 000 κοιλὰ, ἀξίας 54 00 000 δρ. Ἐὰν οὕτω συγκρίνωμεν τὴν παραγωγὴν τοῦ 1860 πρὸς τὴν τοῦ 1873, παρατηροῦμεν ὑπέρβασιν ἐν τῇ τελευταίᾳ περιόδῳ κατὰ 12 περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν, καὶ ἀναλόγως εἰς ποσὸν τῶν πρὸς τὴν ἀξίαν ταύτην ἀντιστοιχοῦντων δημητριακῶν καρπῶν. Τί ὅμως εἶναι τοιοῦτον εἰσόδημα ἀπέναντι τοῦ ἐν Βελγικῇ εἰς ἐν διλιούνιον κατὰ τὸ 1846 ὑπολογισθέντος! Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ Βελγικὴ μόλις εἶναι εὐρύτερα τῆς Πελοποννήσου (295 : 280 μυριάμετρα).

Ἡ ἐκτεθεῖσα συμμετοχὴ τῆς ψιλῆς γεωργίας ἡμῶν εἰς τὰς δαπάνας τῆς ἐπικρατείας κέκτηται ἰδιαιτέραν σημασίαν ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ ἀκαθαρίστου εἰσοδήματος. Ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἐν γένει μέσῃν πρακτικὴν τὸ ἥμισυ τοῦλάχιστον αὐτοῦ ἀντιπροσωπεύει τὴν παραγωγικὴν δαπάνην, ὁ δημόσιος θησαυρὸς λαμβάνει τὰ ὡς ἀνωτέρω $5 \frac{1}{2}$ σχεδὸν ἑκα-

τομμύρια αὐτοῦ οὐχὶ ἀπὸ 54 ἑκατομμυρίων νέου εἰσοδήματος ἀλλ' ἀπὸ 27, τούτέστι τὸ πέμπτον περίπου τοῦ ὄλου προϊόντος τῆς ψιλῆς τοῦ τόπου γεωργίας. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐπὶ Τουρκοκρατείας ἔμενεν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν γεωργῶν ποσὸν σχετικῶς πολὺ ὀλιγώτερον ὑπὸ τὰς διαφόρους καταπιέσεις τῶν παντὸς εἴδους ἀλλοφύλων καὶ ὁμοφύλων δεσποτῶν τῆς ἐξοχῆς. Ἄλλὰ καὶ ἐν τῇ νεωτέρᾳ περιόδῳ ἡ ὑπαιθρος χώρα τῆς Ἑλλάδος διατελεῖ ὑπὸ διαφόρους τῆς καθόλου διοικητικῆς καταχρήσεις, αἵτινες οὐσιωδῶς σμικρύνουσι τὸ πρὸς περαιτέρω πρόσοδον καθαρὸν τῆς γῆς εἰσοδήμα, ἂν καὶ ἀπέναντι τῆς δουλικῆς περιόδου ἠδυνήθη τοῦτο ἐν πολλοῖς νὰ ἐπιφέρῃ σπουδαιότητας οικονομικὰς μεταβολὰς, εἴτε καλύπτον τὴν προτέραν γυμνότητα τῶν μελῶν τῆς γεωργικῆς τάξεως, εἴτε ἐπεκτείνον τὴν καλλιέργειαν τῶν χέρσων γαιῶν, εἴτε μετατρέπον τὰς προτέρας καλύβας εἰς οἰκίσκους, κλπ.

Ἐκαστος δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὴν οικονομικὴν σημασίαν φορολογίας, ἥτις, ὡς ἐπὶ τῆς γεωργικῆς τάξεως, ἀφαιρεῖ τὸ πέμπτον καὶ ἐπέκεινα τοῦ τελικοῦ πορίσματος τῶν ἐργατικῶν τῆς ἐξοχῆς ἰδρώτων. Ὅτι ἐκ τοῦ μέρους τούτου ὑπολείπεται σπουδαιότατη καὶ πλήρης γονίμων ἀποτελεσμάτων πολιτικὴ τοῦ τόπου ἀνάπτυξις, μαρτυρεῖ ἡ ἐν τῷ ὄλω κοινωνικῷ σώματι μεγίστη σημασία τοῦ γεωργικοῦ ἡμῶν πληθυσμοῦ. Ἡ βραδύτης τῆς διορθώσεως, ἐτι δὲ καὶ ἡ δυσκολία, ὀφείλονται εἰς διαφόρους αἰτίας, μεταξύ τῶν ὁποίων αἱ σπουδαιότεραι ἀνήκουσιν ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν ἐν τῇ πολιτείᾳ ἔλλειπῆ ἀντιπροσώπευσιν τῶν γεωργικῶν τάξεων, καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἐν τῇ ἐθνικῇ οικονομίᾳ ἀτελεῖ γνῶσιν τῶν διαφόρων περιστάσεων τοῦ γεωργικοῦ εἰσοδήματος. Ὑπάρχουσι βεβαίως καὶ πολλαὶ ἄλλαι αἰτίαι, ἀλλ' εἶναι τὸ πλεῖστον δευτερεύουσαι. Ὅταν αἱ γεωργικαὶ τάξεις ἀποτείνονται ἢ εἰς ἰκανότητος ἄλλου παρὰ τὸ ἑαυτῶν εἶδος, ἢ εἰς εὐτελεῖς ζητητὰς τῶν ἀπὸ τῆς κεντρικῆς ἐξουσίας χαρίτων, οὐδαμῶς παράδοξον ἂν τὰ πραγματικὰ συμφέροντά των καλύπτονται ὑπὸ τοσοῦτον παχυλῆς ἀναισθησίας. Ἐπίσης ἐπο-

χαί, αἵτινες περιορίζονται μᾶλλον εἰς κενὰς θεωρίας ἢ εἰς ἐρεῦνας πρακτικὰς, δύνανται σήμερον νὰ ἀνεγείρωσιν ὅ,τι αὔριον σπεύδουσι διὰ τῶν αὐτῶν πολιτικῶν προσώπων νὰ καταδαφίσωσι.

Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον ἢ πρὸς συγκέντρωσιν τῶν διαφορῶν διοικητικῶν πληροφοριῶν ἀπόπειρα τοῦ 1860 πρόπει νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφετηρία τῆς περαιτέρω κυβερνητικῆς προνοίας. Ἀναπόφευκτον εἶναι νὰ προβῶμεν εἰς κανονικὴν ἐξακρίβωσιν τῶν πορισμάτων τῆς γεωργικῆς ἡμῶν βιομηχανίας καὶ κατὰ τοῦτο ἔχομεν πολλὰ παραδείγματα μεταξύ τῶν διαφόρων ἐθνῶν. Ἡ Βελγικὴ πρακτικὴ περιλαμβάνει τρεῖς δοκιμὰς, κατὰ τὸ 1846, 1856 καὶ 1866, ἀκολουθήσασα τὴν Γαλλικὴν τοῦ 1839, 1852 καὶ 1862. Κατὰ πᾶσαν κανονικὴν ἀνάπτυξιν, ὅπως ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ἀνθρώπων, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐφοδίων τῆς ζωῆς αὐτῶν, ἡ ἀνὰ δέκα ἔτη οικονομικὴ τοῦ κοινωνικοῦ σώματος ἐξέλεγχξις καθίσταται φωτεινὴ διὰ τὴν διοικητικὴν ἐπιστήμην λαμπὰς. Ὅσον ἀφορᾷ ἰδίως τὴν γεωργίαν, ἡ τελειότερα ἀπογραφικὴ μέθοδος στηρίζεται εἰς δύο τινα: Ἀφ' ἑνὸς ἐξακρίβωσις τῆς ἐκτάσεως, τὴν ὁποίαν περιλαμβάνει ἡ καλλιέργεια ἐκάστου εἴδους προϊόντων καὶ τοῦ ἐπ' αὐτοῖς εἰσοδήματος τῶν τελευταίων ἐτῶν (πέντε εἶναι ἀρκετὰ) πρὸς ἀποτελεσιν μέσου τινος ὄρου ἐνεκεν τῆς κατὰ τὰ διάφορα ἔτη μείζονος ἢ ἐλάσσονος γονιμότητος τῶν γαιῶν. Ἀφ' ἑτέρου ἐξακρίβωσις τῶν κτηματικῶν τῆς ἐξοχῆς διαίρεσεων τῆς κατὰ τόπους καταστάσεως τῆς καλλιέργειας, τῆς ἀγοραίας ἀξίας τῶν κτημάτων, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν γεωργικῶν οἰκογενειῶν, τῶν ἐν αὐταῖς μελῶν καὶ τῶν ἐργαζομένων ἰδίως, τῆς κινουμένης δυνάμεως εἰς μηχανὰς (ἄροτρα, ζῶα κλπ.), τῶν γεωργικῶν ἡμερομισθίων, τόκων καὶ μισθωμάτων, τῶν πρὸς συντήρησιν τῆς γεωργικῆς τάξεως καταναλισκομένων ἐφοδίων, τοῦ βάρους τῶν παραγομένων προϊόντων, τοῦ ἀναγκαίου εἰς παραγωγὴν αὐτῶν σπόρου καὶ ἐν γένει τῶν παρὰ τῇ ψιλῇ γεωργίᾳ ἐπικουρικῶν ἔργων καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀποδογῶν.

Τὸ σύνολον καὶ ἡ ἀκρίβεια τῶν ἀνωτέρω πληροφοριῶν προϋποθέτουσι τὸν προσήκοντα ἐν τῇ καταστατικῇ τοῦ τόπου μηχανισμόν, ἀπὸ τοῦ διευθύνοντος προσωπικοῦ μέχρι τοῦ ἐκτελοῦντος ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς ἐπικρατείας. Ὁ συνδυασμὸς δύο στοιχείων ἀρκεῖ νὰ δείξῃ τὴν ἀποτελεσματικότητα τοῦ ὅλου, διότι ἐὰν ἔχωμεν δεδομένην τὴν καλλιεργουμένην ἔκτασιν καὶ τὸ κατὰ μέσον ὄρον προϊόν ἐκάστου στρέμματος, ἰδοὺ οἱ παράγοντες τοῦ γενικοῦ τῆς γεωργίας εἰσοδήματος, τὸ ὁποῖον δύναται τοιοῦτοτρόπως νὰ περιλάβῃ κατὰ τάξεις καὶ τὴν ψιλὴν καὶ τὴν πεφυτευμένην, ἐν ἀναλόγῳ δέ τινι προόδῳ τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας καὶ τὴν ζῶσαν γεωργίαν, ὅταν αὕτη, ἀποβάλλουσα τὸν ὡς παρ' ἡμῶν μεταβατικὸν αὐτῆς χαρακτήρα, προσηλωθῇ ἰδιαιτέρως ἐν τῷ τόπῳ διὰ δεξιωτέρου συστήματος καλλιεργείας περὶ τὰ τεχνητὰ λειβάδια καὶ ἐν γένει τὴν κτηνοτροφικὴν. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν πρῶτον παράγοντα, τὸν προσδιορισμὸν τούτέστι τῆς καλλιεργουμένης ἐκτάσεως, ἡ Βελγικὴ πρακτικὴ ἐμπιστεύεται εἰς τὰς δηλώσεις τῶν καλλιεργητῶν, ἐνῶ ὁ προσδιορισμὸς τοῦ δευτέρου παράγοντος, τὸ κατὰ μέσον δηλαδὴ ὄρον προϊόν, ἀφέθη εἰς τὸ δημοτικὸν συμβούλιον, ἐνεργοῦν ὡς ἐπιτροπὴ τις πραγματογνωμόνων. Αἱ λοιπαὶ πληροφορίες ἢ συγχωνεύονται ἐν τῇ ἀποστολῇ τῆς δημοτικῆς ἐξουσίας, ἢ συνδυάζονται ἰδιαιτέρως πρὸς τὸν κεντρικὸν τῆς δημοσίας καταστατικῆς μηχανισμόν. Ἐπὶ τέλος καταρτίζεται ὅσον ἐνδέχεται ἀκριβὴς ὁ πίναξ τῆς οἰκονομικῆς τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ καταστάσεως πρὸς διαφώτισιν τῶν ἀνανεουμένων ἀείποτε κοινωνικῶν ζητημάτων.

Μεταξὺ ὅλων τὸ ζήτημα τοῦ φόρου προκύπτει πρῶτον δι' ὅλης αὐτοῦ τῆς σοβαρότητος. Ἡ ἐργασία ἐκείνη, ἣτις ἤθελε διακρίνει τὸ καθαρὸν εἰσόδημα τῆς Ἑλληνικῆς γεωργίας, ἠδύνατο νὰ ἀπολήξῃ εἰς τὸ ἐξῆς πόρισμα: Ἀφορολόγητα τὰ μικρὰ εἰσοδήματα. — Φορολογία τῶν μεγαλειτέρων κατὰ τάξεις.

Ἄλλ' ἰδοὺ σειρά ἰδεῶν, δεομένων ἰδιαιτέρας ἐν ἄλλῳ χρό-

νῷ ἀναπτύξεως. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεῖ ἡ γενικὴ παρατήρησις, ὅτι ἐὰν διὰ τῆς τοιαύτης φορολογικῆς μεταρρυθμίσεως ἐλαττωθῶσι τὰ δεσμὰ τῆς Ἑλληνικῆς γεωργίας, θὰ προβιβάσθῃ ἀφεύκτως τὸ ἐλεύθερον, τὸ πρ ο σ ο δ ε υ τ ι κ ὸ ν μέρος τοῦ εἰσοδήματος αὐτῆς. Καθὼς δὲ λέγει ὁ Blanqui, δεκαπλασιαζομένου τοῦ καθαρῦ τῆς γεωργίας εἰσοδήματος, ἑκατονταπλασιάζεται τὸ ἀπὸ τῶν λοιπῶν κλάδων τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας.

ΜΩΑΜΕΘΑΝΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ.

Ἀπὸ τίνος χρόνου ἤλκυσε ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τῆς Ὀθωμανικῆς κοινωνίας φαινόμενον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτι αἰῶνος παρετήρησεν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ὁ Volney. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Μωαμεθανῶν τείνει εἰς ἐλάττωσιν.

Πρέπει νὰ ἐξετασθῶσιν οἱ λόγοι τοῦ κοινωνικοῦ τούτου συμπτώματος καὶ νὰ μελετηθῇ ἡ κατ' αὐτὸ προσφορωτέρα πολιτικὴ τοῦ πληθυσμοῦ. Πῶς! Ἐχει καὶ ὁ πληθυσμὸς τὴν πολιτικὴν του; Βεβαίως. Τὸ πόρισμα ὅλων τῶν κοινωνικῶν ὄρων εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ ἔκτασις τῆς παρατηρήσεως ταύτης ἔχει μέγιστον ἀπὸ τῆς ἱστορίας κύρος. Οὐδὲν ὀλιγώτερον, ὅπως αἱ ἀρχαὶ τῆς Ρώμης ἐξ ὀλίγων ἐπήγασαν ἑκατοστῶν ἀτόμων, οὕτω καὶ αἱ ἀρχαὶ τῶν Ὀσμανλίδων ὀφείλονται εἰς 400 περίπου οἰκογενείας, αἵτινες ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἐρτογρούλ, κατὰ τὸν 13^{ον} μ. Χ. αἰῶνα, ἔθεσαν τὰ θεμέλια μικρᾶς κατὰ τὴν Φρυγίαν τοπαρχίας, ἡ ὁποία ἐντὸς πεντήκοντα ἐτῶν διωργάνωσεν, ὑπὸ τὸν Ὀρχάν, ὅλον τὸ κατόπιν μέγεθος τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Μικραὶ, θὰ εἴπητις, ἀρχαὶ μεγάλων ἀποτελεσμάτων. Τὸ ἀκριβέστερον εἶναι, ὅτι αἱ μικραὶ αὗται ἀρχαὶ διείποντο καὶ παρὰ τοῖς πρώτοις Ρωμαίοις ὡς καὶ παρὰ τοῖς πρώτοις Ὀθωμανοῖς ὑπὸ

πολιτικής αναλόγου πρὸς τοὺς καιροὺς καὶ τοὺς τόπους, τῆς ὁποίας μία τῶν κυριωτέρων ἐννοιῶν ὑπῆρξεν ὁ πληθυσμός. Ὄταν οἱ Ῥωμαῖοι ἤρπαζον τὰς γυναῖκας τῶν Σαβίνων, ἵνα συστήσωσιν οἰκογενεῖας εὐρώστους, καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ τῆς Προύσης ἤρπαζον τοὺς παῖδας τῶν Χριστιανῶν, ἵνα καταστήσωσιν ἀτρομήτους Γιανιτζάρους, ἀμφοτέρωθεν ὁ αὐτὸς ἐπεδιώκετο σκοπός.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, οἱ παλαιοὶ Ῥωμαῖοι ἐξέλειπον ὀλοτελῶς, διὰ δὲ τοὺς Ὀθωμανοὺς ὁ αἰώνιος νόμος τοῦ Ὑψίστου καὶξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε ἤρχισε πρὸ καιροῦ χαλαρούμενος. Εἶναι ἄρα γε ὀριστικὴ ἢ ἀπόφασις τοῦ οὐρανοῦ, ἢ μήπως ἐπιφυλάσσεται καὶ εἰς τὴν πολιτικὴν τῶν ἀνθρώπων περαιτέρω τίς ἐνέργεια; Δὲν ἤμεθα τυφλοὶ τῆς εἰμαρμένης ὁπαδοί. Ἀπ' ἐναντίας φρονοῦμεν, ὅτι ἐκάστη ἐποχὴ ἔχει τοὺς ὄρους τῆς ὑπάρξεώς της, καὶ ὅτι ἂν σήμερον π. χ. τὸ σύστημα τῶν ἀρπαγῶν παρῆλθεν, ἢ σοφία τῶν χρόνων εἶναι πάντοτε ἱκανὴ ἐγγύησις δι' ὅσους γνωρίζουσι νὰ τὴν συμβουλευθῶσι.

Ἡ ἐλάττωσις τοῦ Μωαμεθανικοῦ πληθυσμοῦ ἐνεργεῖ δραστηριώτερον ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ ἢ ἐν τῇ Ἀσιατικῇ Τουρκίᾳ⁽¹⁾. Τοιοῦτοτρόπως κατὰ τινὰς ὑπολογισμοὺς ἐν τῇ πρώτῃ ἀπὸ 2 700 000 Μωαμεθανῶν τῷ 1823, μετὰ τεσσαράκοντα περὶ τοῦ ἔτη κατέπεσεν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἰς 1 150 000 (Χριστιανοὶ 8 660 000). Ἡ κατὰ πλεόν τοῦ 1 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμυρίου ἐλάττωσις αὕτη ἔχει βεβαίως ὑποπτὸν τι ὡς πρὸς τὴν ἀκρίθειαν τῶν ὑπολογισμῶν μάλιστα ἐν χώρᾳ, ἣτις δὲν διατελεῖ ὑπὸ σταθερὸν καταστατικῆς σύστημα⁽²⁾. Ὅπωςδὴποτε ὁμως

(1) Ἡ προκειμένη μελέτη δὲν ἔχει ὑπ' ὄψιν τὰς ὑποτελεῖς τῆ Τουρκία χώρας.

(2) Ἐν γένει ἡ Ὀθωμανικὴ ἀπογραφὴ στηρίζεται εἰς τὴν ἀπαρίθμησιν τῶν οἰκιῶν, τῶν ὁποίων τὸ σύνολον πολλαπλασιάζεται ἐπὶ τοῦ κατὰ μέσον ὄρον εἰκαζομένου ἀριθμοῦ πέντε ἀνὰ πᾶσαν οἰκίαν κατοίκων. Ὑπολείπονται αἱ δυσκολίαι τῶν ἐν ταῖς Ἀσιατικαῖς κτήσεσι πολυαριθμῶν σκηνητῶν, ὡς καὶ τῶν πατριαρχικῶς ὑπὸ μίαν στέγην βιούντων.

ἀποδεικνύει τὴν γενικὴν τοῦ Μωαμεθανικοῦ πληθυσμοῦ τάσιν. Διότι ἐὰν ὁ στάσιμος πληθυσμὸς εἶναι καθ' ἑαυτὸν ἐπικίνδυνος, ἀρκεῖ καὶ κατὰ χιλιάδας τινὰς ἐλάττωσις, ἵνα καταστήσῃ τὸν κίνδυνον τοῦτον ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ κρισιμώτερον. — Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἀσιατικὴν Τουρκίαν, ἐπὶ 13 630 κατοίκων, οἱ 9 050 000 εἶναι Μωαμεθανοὶ (Χριστιανοὶ 4 300 000). Καὶ βεβαίως μὲν τὸ Μωαμεθανικὸν στοιχεῖον ἐπικρατεῖ ἀρχαιότεροι ὁμως ὑπολογισμοὶ ἀποδεικνύουσιν αὐτὸ ἔτι πολυπληθέστερον.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει, ὅτι ὁ κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους Μωαμεθανικὸς πληθυσμὸς τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας δὲν εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώτερος τῶν δέκα ἑκατομμυρίων (10 200 000 κατὰ Block). Ὅσοι λοιπὸν ἀναβιβάζουσι τὸν πληθυσμὸν τοῦτον κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἰς 16 ἑκατομμύρια (παραλείπομεν τοὺς εἰς πλείονα), πρέπει βεβαίως νὰ ἐκπλαγῶσι διὰ τὴν φοβερὰν ἐλάττωσιν τῆς ἐν Τουρκίᾳ ἀνθρωποπααραγωγῆς. Ὁ Volney διετέινετο κατὰ τὸ 1787, ὅτι διετέλει αὕτη ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους, ὥστε, ἐὰν οὗτοι ἐξηκολούθουν, ἤρκει εἰς αἰὼν, ἵνα ἐξαλείψῃ ἐκ τοῦ προσώπου τῆς γῆς ὀλόκληρον τὸν Μωαμεθανικὸν πληθυσμὸν. Ἡ προφητεία ἐπληθύνετο κατὰ τὸ τρίτον. Σημεῖον ἦ ὅτι οἱ ὄροι δὲν ἦσαν ἀκριβεῖς ἢ ὅτι κατόπιν ἀναλόγως μετεβλήθησαν.

Ἐν γένει αἱ αἰτίαι τοῦ φαινομένου τούτου ἀποτελοῦσι δύο μεγάλας κατηγορίας, ἐξ ὧν ἡ μὲν περιλαμβάνει τὰς βαθύτερον ἐν τῷ κοινωνικῷ ὀργανισμῷ κινουμένας, ἡ δὲ τὰς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τρόπον τινα λειτουργούσας. Θέλω πραγματευθῆ τὰς ἀμφοτέρωθεν οὐσιωδεστεράς ἐν τῇ ἐπομένῃ σειρᾷ, παραπέμπων τὴν κυριωτάτην πασῶν εἰς τὸ τέλος.

Ἐ π ι ὀ η μ ῖ α ι. — Λαὸς νέος καὶ εὐρωστος δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὰς μεγαλειτέρας ἐπιδημίας πολὺ γενναιότερον ἢ λαὸς παρηκμακῶς. Ὄταν κατὰ τὸ 1709—10 ἡ πανώλης ἀφῆρσε τὸ $\frac{1}{2}$ τοῦ Πρωσσοῦ πληθυσμοῦ, μόλις παρῆλθεν ἢ φοβερά μάλιστα καὶ εὐθὺς αἱ γεννήσεις ὑπερεδιπλασιάσθη-

σαν. Ἐν τούτοις ἡ πανώλης τοῦ 1834 ἀφαιρεῖ τὰ $\frac{2}{3}$ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἐν Ἀσίᾳ Τουρκικῆς χώρας Ἰράκ (Βαγδάτ), αἱ καταστρεπτικὴ πλημμύραι τοῦ Τίγριδος πνίγουσι τὴν ἀγροτικὴν τοῦ τόπου οἰκονομίαν, τὸ δὲ ἀνθρώπινον γένος δὲν δύναται ἔκτοτε νὰ ἀνακύψῃ. Ἴνα ἐννοήσωμεν τὴν σημασίαν τῶν ἐπιδημιῶν διὰ τὴν Ἀνατολικὴν ἐν γένει ἀνθρωπότητα, πρέπει νὰ ὑπολογίσωμεν τὸν χρόνον, καθ' ὃν αὕτη διετέλεσεν ἐν τελείᾳ τῶν λοιμοκαθαρητηρίων ἀγνοία. Μέχρι σήμερον πολλαχοῦ ὁ Μωαμεθανικὸς πληθυσμὸς ἀντιστρατεύεται πρὸς τὸ κεφαλαιωδέστατον τοῦτο κατὰ τῶν ἐπιδημιῶν παράγγελμα. Ἐν τούτοις ἡ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 16^{ου} αἰῶνος ἐγερθεῖσα, κανονικῶς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, μεταξὺ Χριστιανικῆς καὶ Μωαμεθανικῆς Εὐρώπης λοιμοκαθαρητήριος, δίκην Σινικοῦ τείχους, γραμμὴ μαρτυρεῖ ἐπὶ πόσον χρόνον ὁ Μωαμεθανικὸς πληθυσμὸς διετέλεσεν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν τῆς βροτολοιγοῦ νόσου. Οὐδὲν λοιπὸν παράδοξον ἂν ἐπὶ τέλους ἡ γονιμότης αὐτοῦ κατεπονθήη. — Ἰδιαιτέρα ἐποψίς τῆς μεγάλης ταύτης περὶ τὴν νόσον ἐννοίας εἶναι ἡ ἔτι καὶ νῦν διὰ πάσης ἐντάσεως ἐνεργοῦσα ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ κοινωνίᾳ ἔλλειψις τῆς στοιχειωδεστέρας ἀστικῆς καὶ ἐξοχικῆς ὑγιεινῆς. Ἐν γένει, τροφή, ἐνδυμασία καὶ κατοικία, συντήρησις καὶ θεραπεία, ἡ ἀνήκουσιν ἔτι εἰς τὴν ἀρχαιότεραν ὀπισθοδρόμησιν, ἡ ἐπηρεάζονται ἐξ ἰδιαιτέρου διὰ τὸν πληθυσμὸν κινδύνου, τὸν ὁποῖον ἀποτελεῖ ἡ ἀπότομος μετάβασις ἀπὸ τῆς προηγουμένης διαιτητικῆς εἰς τὴν νεωτέραν, ἐν τῇ ὅλη ταύτῃ δυσαρμονίᾳ πρὸς τοὺς λοιποὺς τοῦ πολιτισμοῦ ὅρους.

Μακροὶ πόλεμοι. Ὅσοι νομίζουσιν ὅτι τὰ μέγала ἔργα ἐκτελοῦνται ἄνευ μεγάλων θυσιῶν μικρὰν ἔχουσι ἰδέαν περὶ τοῦ ἑαυτῶν μέλλοντος. Ἡ Ὀθωμανικὴ δόξα ἔχουσε πολλὰ αἵματα ἀλλότρια, χωρὶς ποσῶς νὰ φεισθῆ τοῦ ἑαυτῆς. Εἰς ἓνα μόνον πόλεμον ἐπὶ Σελίμ 1^{ου} ἔπεσαν 400 000 τῶν ὑπ' αὐτὸν μαχητῶν. Πρέπει δὲ νὰ ἀναλογισθῆ τις ὅλην τὴν σειρὰν τῶν Ὀθωμανικῶν πολέμων ἀπὸ τῆς πρώτης κατακτήσεως τοῦ Καραχισάρ ἐν διαστή-

ματι πέντε αἰῶνων (13^{ος} — 18^{ος}), ἵνα συλλάβῃ γενικὴν ἐννοιαν περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐξαντλήσεως τῆς Ὀθωμανικῆς φυλῆς. Ὡς γνωστὸν δὲ οἱ πόλεμοι καταστρέφουσι τὴν εὐρωσσοτέραν τῶν ἐθνῶν μερίδα.

Περιοδικαὶ σιτοδεταί. — Καθὼς ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων ὑπόκειται εἰς περιοδικὰ συλλήβδην συμφορὰς, τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ ζωὴ τῶν φυτῶν καὶ τῶν κτηνῶν εἰς τὸν αὐτὸν ὑπόκειται νόμον τῆς φύσεως. Ἄλλ' ἡ ἐνέργεια τοῦ νόμου τούτου διαφέρει κατὰ τόπους. Ὅσον οὔτοι εἶναι πεπολιτισμένοι, τόσον τὰ ἐκ τῆς σιτοδείας δεινὰ εἶναι μικρότερα. Συγκοινωνία καλλιτέρα, πρόνοια ἀποτελεσματικωτέρα, ἐργασία δραστηριότερα, ὅλα τείνουσιν εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς κοινωνικῆς συμφορᾶς. Ἀπ' ἐναντίας χῶραι ὀπισθοδρομικαὶ διατελοῦσι καθ' ὅλας τὰς ἐπόψεις εἰς οὐσιωδῶς χειρίστους ὅρους. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἔλλειψις παραγωγῆς τῶν δημητριακῶν καρπῶν εἶναι ἐνδημικὴ τῆς Ἀσιατικῆς κοινωνίας νόσος. Χῶραι ἀπέραντοι εἶναι ἐγκαταλελειμένα εἰς τὸν πλάνητα τοῦ κτηνοτρόφου βίον. Ἐρχονται τέλος φοβεραὶ ἐπιζωοταί καὶ κατακρημνίζουσι διὰ πολλὰ ἔτη τὴν ὅλην οἰκονομίαν τῆς ἀνθρωπίνης τῶν μερῶν ἐκείνων ὑπάρξεως. Τί συμβαίνει ἀπ' αἰῶνος ἐν τῇ Ἀσιατικῇ Τουρκίᾳ, δύναται ἕκαστος νὰ κρίνῃ ἐκ τῶν τελευταίων περιπετειῶν. Διακόσια χιλιάδες ἀνθρώπων προσηνήχθησαν θυσία εἰς τὸν βωμὸν τῆς πείνης! Κατὰ μόνην τὴν Ἀγκυραν ἐν διαστήματι δύο ἐτῶν (1873 — 75) ἐπὶ 42 χωρίων ὁ πληθυσμὸς κατέπεσεν ἀπὸ 16 000 εἰς 9 000, ἀριθμοῦνται δὲ εἰς 5 περίπου χιλιάδας ἢ ἐξ ἀπλῆς πείνης ἀπολεσθέντες. Ἀπὸ 2000 βοῶν ἀπέμειναν μόνον 400 καὶ ἀπὸ 80 000 προβάτων μόλις 3 000!

Πολυγαμία. — Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ πολυγαμία εἶναι ἀρχαιότερα τοῦ Μωαμεθανισμοῦ. Ὁ Σολομὸν εἶχε 1 000 γυναῖκας· δὲν γνωρίζομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ. Κατ' ἀκρίβειαν οἱ ἐν πολυγαμίᾳ ζῶντες λαοὶ εἶναι ἥττον γόνιμοι τῶν μονογαμούντων. Ἐκ πρώτης ὄψεως νομίζει τις, ὅτι ὅσῳ πλείονες οἱ καλλιεργούμε-

νοι ἄγροί, τόσῳ πλείονα καὶ τὰ προϊόντα. Ἐν τούτοις ταχέως ἐπέρχεται ἡ καταπόνησις τῆς καταχρήσεως. Τότε τὰ δεύτερα τέκνα εἶναι ἀσθενέστερα τῶν πρώτων, εἰσάγονται δὲ εἰς τὴν ζωὴν μόνον καὶ μόνον, ἵνα ταχύτερον πληρώσωσι τὴν νεκροφόρον ἄμαξαν. Ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν ἢ ἐπὶ τῶν τέκνων πρόνοια δὲν ἔχει βεβαίως τὴν αὐτὴν ἀποτελεσματικότητά ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς διαιρέσεως τῆς πατρικῆς οἰκογενείας εἰς πολλὰς μητρικὰς περιφερείας καὶ ὑπὸ τὸ σύστημα τῆς μιᾶς μητρικῆς στοργῆς. Ὑπὸ τοιούτους ὄρους πρέπει νὰ ἐξετασθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Τουρκίᾳ πολυγάμων, καὶ νὰ ἐκτιμηθῇ δεόντως ἡ ὠραία τοῦ Μωάμεθ ἐπαγγελία, ὅταν ἔλεγεν οὗτος πρὸς τοὺς πιστοὺς «ἐὰν θέλετε νὰ εἰσθε δίκαιοι, μὴ νυμφεύεσθε ἢ μίαν μόνην γυναῖκα.» Καὶ τῷ ὄντι δὲν ὑπάρχει μείζων ἀδικία τῆς ἀλογίστου δημιουργίας τέκνων, μόνον καὶ μόνον ἵνα ἴδωσι τὸν πρῶτον ἥλιον.

Ἄκαίρο γαμία.— Ἡ ἡλικία τῶν συναπτόντων τὰς γαμικὰς ἐνώσεις εἶναι ἰδιαιτέρως ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀξιοπαρατήρητος. Ἐνῶ ὁ Ἀριστοτέλης διὰ τὸν ἄνδρα ὀρίζει ὡς ἁρμονικωτέραν πρὸς τὴν ζωϊκὴν οἰκονομίαν τὴν κατὰ τὸ 37^{ον} ἔτος τῆς ἡλικίας ἐνωσιν, ὑπὸ τὸ αὐτὸ κλίμα ὁ Μωαμεθανικὸς καὶ ἐν γένει Ἀνατολικὸς πληθυσμὸς τελεῖ τοὺς γάμους αὐτοῦ ἀπὸ ἐποχῆς, καθ' ἣν εἰσέτι ὁ ζωϊκὸς ὀργανισμὸς διατελεῖ εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀναπτύξεως. Ἐντεῦθεν ὅμως, λέγει ὁ Volney, συνηθέστατον συνάντημα Μωαμεθανὸς ἀνίκανος πέραν τοῦ 30^{ου} ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτοῦ. Τὸ δὲ ἄωρον τῶν ἐν τοιαύταις ἐνώσεσι καρπῶν προφανές, καὶ εἰς τὸ ζήτημα τοῦ πληθυσμοῦ λίαν ἐνδιαφέρον.

Ἄγαμία.— Ἡ εἰς μεγάλας διαστάσεις ἐφαρμογὴ τῆς πολυγαμίας ἐν οὐδεμιᾷ κοινωνίᾳ εἶναι δυνατὴ. Προϋποτίθενται τὰ μέσα τῆς συντηρήσεως. Τοιουτοτρόπως καὶ ἐν τοῖς μᾶλλον πολυγάμοις τόποις, οἱ μικροὶ ἄνθρωποι τοῦ λαοῦ εὐχαριστοῦνται εἰς ὅ,τι δύνανται. Ἀλλὰ συμβαίνει ὥστε, ἵνα ἔχη πλούσιός τις ἑκατὸν γυναῖκας, πεντήκοντα πτωχοὶ δυσκολεύονται νὰ ἀποκτήσωσι μίαν. Ἡ κοινωνικὴ αὕτη κατάστασις εἶναι ἀξία ἰδιαιτέρας προσοχῆς. Ὅσον

ὀπισθοδρομοῦμεν πρὸς τὸ παρελθόν, τόσον βλέπομεν τὴν Ἀσιατικὴν κοινωνίαν διατελοῦσαν ὑπὸ τὸ βάρος τῆς τερατώδους ταύτης δυσαρμονίας. Ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν δούλων, τῶν εὐνούχων τοιαύτην ἔχει ἔννοιαν. Συμβαίνει δὲ ὥστε ἐν τοῖς πολυγάμοις τόποις ἡ ἀγαμία νὰ συμβαδίζῃ μετὰ ἰσχυρωτέρας ἐντάσεως ἢ ἐν τοῖς μονογάμοις. Οὕτω προξενεῖ ἐντύπωσιν ὁ ὁσημέραι εὐρυνόμενος ἀριθμὸς τῶν ἀγάμων Μωαμεθανῶν, ἐν τε τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀλλαχοῦ. Ἀλλὰ τὸ φαινόμενον τοῦτο δεῖται ἰδιαιτέρας ἐν τοῖς ἐπομένοις ἀναπτύξεως.

Πολυτέλεια περὶ τοὺς γάμους.— Ἡ ματαιότης τῶν Ἀνατολικῶν ἐθνῶν ἐξασκεῖ μεγίστην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν τελετῶν αὐτῶν. Εἰς εὐτυχῆς μικρέμπορος τῶν Ἀθηνῶν εὐρίσκει χρησιμώτατον πρᾶγμα νὰ κινήσῃ ὀπισθεν τῆς νυμφικῆς ἀμάξης του δεκάδας τοιούτων φορεῶν, ρίπτων ἄφθονον κονιορτὸν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν διαβατῶν. Παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς ὅμως ἡ ἐπίδειξις εἶναι ἀνάγκη κατὰ πολὺ ἰσχυρωτέρα. Τὸ ἀκριβές εἶναι, ὅτι ἡ ἐντεῦθεν παρεμπόδισις τῶν γάμων ἀφορᾷ μᾶλλον τὴν μέσσην τάξιν. Δὲν ἔπεται ἐντεῦθεν ὅτι ὁ κίνδυνος εἶναι μικρότερος, διότι ἀπ' ἐναντίας πρόκειται περὶ τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς κοινωνίας, τὸ ὅποσον δύναται νὰ ἀναθρέψῃ πλείοτερα τέκνα. Κατὰ πόσον ἡ τάσις αὕτη ἀντίκειται εἰς τὰ δόγματα τοῦ Μωάμεθ, εἶναι φανερόν ἐκ τῶν ἐξῆς λόγων αὐτοῦ: «Νυμφεύετε τοὺς ἀγάμους· ἐὰν εἶναι πτωχοὶ, ὁ Θεὸς θὰ τοὺς καταστήσῃ πλουσίους ἐκ τοῦ θησαυροῦ τῆς χάριτος αὐτοῦ.» Ἡ ἀμαρτία λοιπὸν τῆς μέσης τάξεως εἶναι μεγαλειτέρα τῆς ἀδυναμίας τοῦ πτωχοῦ λαοῦ. Δὲν ἀποβλέπει οὗτος εἰς τοῦ Κροίσου τὰ πλοῦτη. Ὅταν δύναται νὰ μοιράσῃ τὸν ἄρτον καὶ τὴν κλίνην αὐτοῦ ἐν τῇ φιλότῃ τοῦ γάμου, δὲν τὸ ἀποφεύγει ἐκ φόβου μὴ πέσῃ ἐκ τῆς κοινωνικῆς κλίμακος, διότι ἀρκεῖται εἰς τὰς κατωτέρας βαθμίδας αὐτῆς.

. — «Καὶ οἱ ἄνδρες τῆς πόλεως οἱ Σοδομίται περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν τοῦ Λῶτ, ἀπὸ νεανίσκου ἕως πρεσβυτέρου, ἅπας ὁ λαὸς ἅμα. Καὶ ἐξεκαλοῦντο τὸν

Λῶτ, καὶ ἔλεγον πρὸς αὐτόν· «ποῦ εἰσὶν οἱ ἄνδρες οἱ εἰσελθόντες πρὸς σὲ τὴν νύκτα; ἐξάγαγε αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς ἵνα συγγενώμεθα αὐτοῖς.» Ἐξῆλθε δὲ Λῶτ πρὸς αὐτοὺς πρὸς τὸ πρόθυρον, καὶ τὴν θύραν προσέφωξεν ὀπίσω αὐτοῦ. Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς· «μηδαμῶς, ἀδελφοί, μὴ πονηρεύσησθε. Εἰσὶ δέ μοι δύο θυγατέρες, αἱ οὐκ ἔγνωσαν ἄνδρα· ἐξάξω αὐτάς πρὸς ὑμᾶς, καὶ χρήσασθε αὐταῖς, καθὰ ἀρέσκη ὑμῖν· μόνον εἰς τοὺς ἄνδρας τούτους μὴ ποιήσητε μηδὲν ἄδικον, οὐ εἶνεκεν εἰσῆλθον ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν δοκῶν μου» . . . Καὶ ὁ Κύριος ἔβρεξεν ἐπὶ Σόδομα καὶ Γόμορα θεῖον καὶ πῦρ καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας καὶ πᾶσαν περίοικον καὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν ταῖς πόλεσι...» (Γεν. ιθ'). Τὸ τρομερὸν τοῦτο κατὰ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ἐγκλημα διεδόθη εἰς τὸν κόσμον κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκ τῆς Συρίας, ἀπαντᾶται εἰς τὴν Φοινικικὴν ἀρχαιότητα, στιγματίζει τὰς ὠραιότερας σελίδας τῆς Ἑλληνικῆς καὶ μετεχειρίσθη τὴν Ρωμαϊκὴν ὡς γέφυραν πρὸς τὰς νεωτέρας τῆς ἀνθρωπότητος ἐποχάς. Ὅπου ἐρρίζωσε τὸ ἐγκλημα τοῦτο, ἀπετέλεσε τερατώδη κισσόν, ὑπὸ τὰς περιπτύξεις τοῦ οὐρανοῦ τὸ μέγα δένδρον τοῦ πληθυσμοῦ ἐμαράνθη. Πρέπει οἱ κλάδοι αὐτοῦ νὰ καθαρισθῶσιν ἐκ τοῦ φθοροποιοῦ παρασίτου, ἐὰν πρόκειται νὰ ἀναθάλη ἐκ νέου ἡ ζωὴ αὐτοῦ καὶ νὰ δώσῃ καὶ πάλιν γενναίους καρπούς.

Στρατιωτικὴ ὑπηρεσία. — Ἡ κοινωνικὴ σημασία τῆς Ὀθωμανικῆς στρατολογίας περιβάλλεται διαφέρον ἰδιαιτέρον ἔνεκεν τοῦ ἀπὸ ἱστορικῶν λόγων περιορισμοῦ αὐτῆς ἐν τῇ σφαίρᾳ τῆς κατακτησάσης φυλῆς. Ἡ μεταξὺ τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῆς καὶ τῆς ἀναγκαίας διὰ τὸν τόπον στρατιωτικῆς δυνάμεως ἀναλογία ἐξέρχεται τῶν κανονικῶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁρίων. Πληθυσμὸς, ὡς προσερέθη, 10 200 000 ἀνθρώπων καλεῖται νὰ ἀπαρτίσῃ στρατὸν ἐξ 110 000 ἀνδρῶν· ἐπομένως τὸ ἐννενηχοστὸν δευτέρον αὐτοῦ ἀφαιρεῖται κατὰ τὸ διάστημα τῆς στρατιωτικῆς θητείας ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν καὶ ἀπὸ τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν. Ἡ πλησιεστέρα πρὸς τοιαύτην κατάχρησιν ἐπιχράτεια εἶναι ἡ

Ἑλλάς, ἥτις ἐπὶ 1 457 894 κατοίκων (ἀπογραφή τοῦ 1870) ἀπησχόλησε τῷ 1871 ἐν τῷ στρατῷ αὐτῆς 13 210 ἄνδρας, τούτεστι τὸ 111^{ον} τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῆς. Ἡ Αὐστρία σχετικῶς προσεκάλεσε πολὺ ὀλιγωτέρους εἰς τὰ ὄπλα, διότι ἐπὶ 35 904 436 κατοίκων (ἀπογραφή τοῦ 1869), ὁ στρατὸς αὐτῆς ἀπετελέσθη ὑπὸ 254 041 ἀνδρῶν, ἤτοι ὑπὸ τοῦ 141^{ου} τοῦ ὅλου τῆς χώρας πληθυσμοῦ. Ἡ Ἰταλία προέβη περισσότερον, διότι, ἐπὶ 26 716 809 κατοίκων, τὴν δύναμιν τοῦ στρατοῦ αὐτῆς κατὰ τὸ 1873 ἀπετέλεσαν 177 662 ἄνδρες, δηλαδὴ τὸ 150^{ον} περίπου τοῦ πληθυσμοῦ.

ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς τεκνογονίας δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι, ἐὰν ὑπετίθετο εἰς αἰωνίαν ἀγαμίαν καταδεδικασμένος ὁ ἐξ 110 000 ἀνδρῶν ἀποτελούμενος Ὀθωμανικὸς στρατός, ἰδοὺ ἔλλειψις 110 χιλ. οἰκογενειῶν, τῶν ὁποίων τὰ άτομα ἠδύνατο νὰ διπλασιασθῶσι κατὰ τὴν Ἀγγλικὴν γονιμότητα εἰς 29 ἔτη, τὴν Πρωσικὴν εἰς 41, τὴν Ἑλληνικὴν εἰς 44, τὴν Γαλλικὴν εἰς 122, τὴν Βελγικὴν εἰς 158 καὶ τὴν Αὐστριακὴν εἰς 198 (Leroy). Ἄλλ' ἡ νεαρὰ ἡλικία, ἐν ἣ καταβάλλεται τὸ κύριον τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, δὲν διαπρέπει ἐπὶ μείζονι τῶν γάμων ἀποτελεσματικότητι. Ὄστε τὸ ἐντεῦθεν ἐλάττωμα τοῦ πληθυσμοῦ πρέπει μᾶλλον νὰ συνδυασθῇ πρὸς τὰς καταστροφὰς τῶν πολέμων καὶ τὰς διαφθορὰς τῶν στρατῶνων, κατὰ ἐμμονώτερον δὲ λόγον εἰς τὰς οἰκονομικὰς συμφορὰς, τὰς ὁποίας γεννᾷ ἢ κατὰ τὸ διάστημα τῆς θητείας (20—25 ἐτῶν ἡλικία) θυσία τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς ζωῆς, ὅπερ εἶναι προσφορώτερον διὰ τὰ θεμέλια τῆς ἐν τῷ μέλλοντι ἀποκαταστάσεως τῶν ἀτόμων.

Ἐθνικὴ οἰκονομία. — Ἐν τοῖς προηγουμένοις κεφαλαιωδῶς ἠρεύνησα διαφόρους λόγους, ἐξηγοῦντας ἐν πολλοῖς τὴν παρατηρουμένην ἐλάττωσιν τοῦ ἐν Τουρκίᾳ Μωαμεθανικοῦ πληθυσμοῦ. Ἡ περαιτέρω ἀνάπτυξις αὐτῶν ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ ὀλοκλήρους καθ' ἕκαστον πραγματείας. Πέραν δὲ τοῦ σκοποῦ τῆς προκειμένης μελέτης εἶναι ἡ εἴσοδος εἰς διοικητικὰ καὶ πολιτειακὰ ζητήματα, τὰ ὅποια ὁμως τόσον στενωῶς ἀπανταχοῦ συνδέονται πρὸς τὰ

γενικά φαινόμενα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς. Ὅτι ἐπεφυλάχθην νὰ πραγματευθῶ ἰδιαιτέρως εἶναι ἡ βάσις ὄλων τῶν αἰτίων, τὰ ὁποῖα ἀντιστρατεύονται εἰς τὴν ἀναζωογόνησιν τοῦ νοσοῦντος δένδρου τοῦ πληθυσμοῦ. Ὁφείλεται αὕτη εἰς τὴν πεπλανημένην τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας ὁδόν.

Ἐὰν ἀναλύσωμεν τὰ ἐν τῇ Ὁθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ φαινόμενα τῆς παραγωγῆς, τῆς διανομῆς καὶ τῆς καταναλώσεως τοῦ πλοῦτου, παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Μωαμεθανικὸς πληθυσμὸς κατέχει ἀπέναντι τοῦ Χριστιανικοῦ τὴν τελευταίαν μὲν θέσιν ὅσον ἀφορᾷ τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν διανομήν, τὴν πρώτην δὲ ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατανάλωσιν. Ἡ οἰκονομικὴ δραστηριότης κατ' ἀρχάς ἐξέκλινε ἐκ τῆς μεταξὺ κατακτητοῦ καὶ κατακτηθέντος ἠθικῆς διαφορᾶς. Ὁ ὑποτεταγμένος ἐθεωρήθη ὡς ποιμνιον (ραγιάς) καὶ ὁ κατακτητῆς ὡς ποιμὴν. Τοιαύτη μέθοδος εὐδοκιμεῖ διὰ τινὰ χρόνον, ἐπὶ τέλους ὅμως οὐχὶ μόνον δὲν ἀρκεῖ νὰ θρέψῃ τοὺς ἀνθρωποποιμένας, ἀλλ' ἐμποδίζει αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τῆς εἰς περαιτέρω παραγωγικὰ ἔργα ἐπιδόσεως. Δυνατὸν νὰ ὑπάρχωσιν ἐξαιρέσεις κατ' άτομα, τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι ὁ πολὺς πληθυσμὸς εὐχαριστεῖται μᾶλλον εἰς μικράς τινας βιομηχανίας, εἰς εἶδος ὑπομονητικῆς τινος παραγωγῆς, μὴ δυναμένης νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν ἔντασιν τῆς δραστηριότητος τῶν Ἑλλήνων, τῶν Ἀρμενίων καὶ τῶν Ἑβραίων, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἐπιστήμη τοῦ πλοῦτου διαδίδεται πρακτικῶς ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, δι' ὄλων τῶν οἰκονομικῶν κατ' αὐτὴν προσόντων.

Ἡ κατάστασις αὕτη διὰ τὸν Ὁθωμανικὸν πληθυσμὸν εἶναι προῖον ἱστορικόν, τοῦ ὁποίου τὰ τελικὰ αἷτια πρέπει νὰ καταπολεμηθῶσι δι' ὄλων τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα διαθέτουσιν ἡ πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐπιστήμη. Ἐὰν ἰδιαιτέρως μελετήσωμεν τὰ ἐν τῇ Ἀσιατικῇ Τουρκίᾳ συμβαίνοντα, ἡ Μωαμεθανικὴ παραγωγὴ αὐτῆς διαιρεῖται μεταξὺ πληθυσμοῦ ἀστικοῦ καὶ πληθυσμοῦ πλάνητος. Κατ' ἀριθμητικὴν σημασίαν οἱ σκηνῆται πλεονάζουσι τῶν ἐν οἰκίαις βιούντων. Τὸ πρῶτον ἀποτέλεσμα εἶναι, ὅτι τόποι περίφημοι ἄλλοτε

διὰ τὴν εὐφορίαν καὶ τὴν πολυανθρωπίαν αὐτῶν (Μεσοποταμία, Συρία, Μικρὰ Ἀσία), σήμερον δὲν παράγουσι κανονικῶς τὴν ἀναγκασίαν πρὸς συντήρησιν τῶν κατοίκων αὐτῶν ποσότητα δημητριακῶν καρπῶν. Ἡ μὲν γεωργία διατελεῖ εἰς πτωσίν προαιωνίαν, ἡ δὲ ποιμενικὴ πλείονας κυριεῖ γαίας. Ἐν τούτοις γνωστὸν εἶναι, ὅτι ἡ τελευταία ὀλιγώτερον συμβιβάζεται πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐν γένει δὲ, καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν τῆς Ὁθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἀρκεῖ νὰ ἀποβλέψῃ τις εἰς τὰς μέχρι τοῦδε τάσεις τῶν κεφαλαίων πρὸς δημοσίους καὶ ἰδιωτικοὺς σκοποὺς, ἵνα πεισθῇ πρὸς ποῖον μέρος ἐνεργοῦσιν αὐτὰ δραστηριότερον καὶ ἐν ποίαις φυλαῖς κατὰ προτίμησιν ζωηρότερον συγκεντροῦνται.

Ἡ διανομὴ τοῦ πλοῦτου διατελεῖ παρὰ τοῖς Ὁθωμανοῖς ἐν τῇ αὐτῇ, εἰς ἣν καὶ ἡ παραγωγὴ, δυσαρμονία. Οἱ ὠραῖοι λόγοι τοῦ Μωάμεθ «ἐν τῷ Ἰσλαμισμῷ οὔτε μεγιστάνες οὔτε ἐπαῖται ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ μόνον πιστοί» καθίστανται κενοὶ νοήματος, ὅσα προβαίνει τὸ ἔθνος εἰς τὴν ἱστορικὴν ἀνάπτυξίν του. Καὶ νομίζει τις ὅτι ὅσον γίνονται τινὲς ἰσχυρότεροι, τόσον πρέπει οἱ ἄλλοι, οἱ ἀσθενέστεροι, νὰ καταβῶσιν εἰς τὴν κλίμακα τῆς ἀθλιότητος. Ἴνα ζήσωσιν οἱ ὀλίγοι ὡς Λούκουλοι, οἱ πολλοὶ μὲν ἀποζῶσιν. Ἡ ἀκίνητος ἰδιοκτησία, τὴν ὁποίαν οἱ κοινοὶ ἀγῶνες εἶχον κατακτήσει καὶ οἱ πρῶτοι ἡγεμόνες εἶχον διανείμει εἰς τοὺς πιστοὺς, βαθμηδὸν συνεκεντρώθη κατὰ τὸ παχύτερον μέρος εἰς χεῖρας ὀλίγων· ὁ δὲ θεσμὸς τῶν βακουφίων ἔλαβε τοιαύτην ἀνάπτυξιν, ὥστε ἀπερρόφησε τὸ πλεῖστον τῶν ἐν Τουρκίᾳ ἀκινήτων κτήσεων πρὸς φανεράν ὀπισθοδρόμησιν τῆς καλλιέργειας αὐτῶν.

Ἡ κατανάλωσις τοῦ πλοῦτου διακρίνει τὰς ἐν Τουρκίᾳ φυλάς τόσον ἀποτόμως, ὥστε πρέπει νὰ ἐλκύσῃ ἰδιαιτέρως τὴν προσοχήν. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διδάσκει τὸ εὐαγγέλιον πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς, τὸ ἐφαρμόζουσιν ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πλείοτερον, τὸ ὠκειοποιήθησαν μάλιστα ἐντελῶς οἱ Μωαμεθανοί. «Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ... τὸν ἄρτον ἡμῶν

τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον, κεῖναι οἰκονομικὸν δόγμα μεγάλης ἐπὶ τοῦ προκειμένου σημασίας. Ἀπὸ τοῦ μεγαλειτέρου μέχρι τοῦ μικροτέρου Ὀθωμανοῦ τὸ κύριον εἶναι ἡ σήμερον. Ἐάν τινες μεριμνῶσι περὶ τῆς αὔριον, ὀλίγοι εἶναι ἐχούσι πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν μεθαύριον. Πλείσται περιουσίαι συνετρίβησαν ὑπὸ τοιοῦτο πνεῦμα διαχειρίσεως. Ἐνῶ δὲ παρ' ἄλλοις λαοῖς οἱ διαχειριζόμενοι τὰ οἰκονομικὰ συμφέροντα τῶν μεγάλων εὐποροῦσι, παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς δύναται νὰ εὕρη τις πολλὰς ἱστορίας Ἀρμενίων διαχειριστῶν καταβροχθισάντων κολοσαίας Ὀθωμανικὰς περιουσίας διὰ τῶν μηχανῶν τῆς Κίρκης Καταναλώσεως. Ὁ μικρὸς λαὸς ἀκολουθεῖ τὸ αὐτὸ ρεῦμα· ἐξεπλάγην δὲ ὅταν πρὸ τινων ἐτῶν παρετήρησα τὸν ἄπειρον ἐκεῖνον ἀριθμὸν τῶν Ὀθωμανίδων, αἵτινες καθ' ἑκάστην σπεύδουσιν πρὸς τὴν τέρψιν τῶν ὀκνηροτάτων πανηγύρεων, τὰς ὁποίας ἡ ἐξοχὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως διένειμε ἀπὸ τοσοῦτον δεσποτικῆς συνθηείας καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος! Ἡ οἰκογενειακὴ ἐστία δὲν θερμαίνει λοιπόν· καὶ τὸ φῶς τῆς δὲν φωτίζει τοὺς διαδεχομένους ἀλλήλους πληθυσμοὺς ἐν πνεύματι ἐργασίας καὶ οἰκονομίας, ἀλλ' ἐν τῇ ὀρμῇ τῆς ἀργίας καὶ τῆς ἀπολαύσεως.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν οἰκονομικῶν τούτων ὄρων εἶναι, ὅτι ὑπὸ γενικὴν ἐποψιν ἡ καθολικὴ τῆς Αὐτοκρατορίας οἰκονομία διατελεῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὑπὸ στασιμότητα. Δὲν εἶναι ἀδιάφορος εἰς τὴν προαγωγὴν τοῦ ὄλου τοιαύτη διεύθυνσις δέκα ἐν αὐτῷ ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων! Ὁ ἐπόμενος πίναξ εἶναι λίαν ἐνδεικτικὸς ἀπὸ μόνων τῶν πρὸς τὴν Ἀγγλίαν ἐμπορικῶν τῆς χώρας συναλλαγῶν:

	Εἰσαγωγὴ	Ἐξαγωγὴ
	λίρ. στ.	λίρ. στ.
1864	5 925 000	7 702 000
1865	5 497 000	7 222 000
1866	5 442 000	8 074 000
1867	4 237 000	6 892 000
1868	6 237 000	7 852 000
1869	7 747 000	7 297 000
1870	6 637 000	7 477 000
1871	7 938 000	6 444 000
1872	5 440 000	8 170 000

Ἡ μὲν ἐξαγωγὴ περὶ τὸν αὐτὸν πάντοτε στρέφεται κύκλον, ἡ δὲ εἰσαγωγὴ, καταπίπτουσα διαδοχικῶς κατὰ τὰ πρῶτα τέσσαρα ἔτη, ἐρεθίζεται μὲν κατὰ τὰ ἐπόμενα ἐν νευρικῇ τινι αὐξομειώσει, ἀναβαίνουσα εἰς βαθμὸν ἀνάξιον νὰ συγκριθῇ πρὸς τὰ ἐν τοῖς προοδευτικοῖς ἔθνεσι συμβαινόντα, παριστᾷ δ' ἐπὶ τέλος τὸ 1872 χειρότερον τῶν τριῶν πρώτων ἐτῶν.

Ποία εἶναι ἡ μετοχὴ τῆς Ὀθωμανικῆς φυλῆς εἰς τὸ καθολικὸν τῆς ἐπικρατείας εἰσόδημα, εἶναι ζήτημα, εἰς τὸ ὅποιον ἱκανῶς ἀπαντῶσιν οἱ ἐκτεθέντες οἰκονομικοὶ ὄροι. Τὸ πρὸς περαιτέρω ἀνάπτυξιν ἑαυτοῦ διαθέσιμον εἰσόδημα τοῦ Μωαμενανικοῦ πληθυσμοῦ εἶναι σχετικῶς κατὰ πολὺ μικρότερον τοῦ εἰσοδήματος τῶν ὑπὸ ἐναντίους ὄρους διατελούντων ἀλλοφύλων. Ὁ ἀμείλικτος λοιπὸν νόμος τῆς ἀνθρωπότητος, καθ' ὃν αὐξάνουσι τὰ μέλη τῆς ἀναλόγως τῶν μέσων τῆς συντηρήσεως, τὰ ὅποια αὐτὴ διαθέτει (Malthus), λειτουργεῖ δι' ὅλης τῆς ἰσχύος του ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ. Ἡ κυρίαρχος φυλὴ καταπίπτει καὶ θὰ καταπίπτῃ μέχρι τοῦ ὀρίου τῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς. Ἐάν τὸ ὄριον τοῦτο σμικρύνηται ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα, ἀφεύκτως καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπ' αὐτοῦ συντηρουμένων, καὶ ἐκεῖνος ἀναλόγως θὰ ἐλαττωθῇ. Οὕτως ἔρχεται κατὰ νοῦν ἡ μεγάλη ἀποστολὴ τῆς Κυβερνητικῆς μηχανῆς. Ἀλλ' ὁ σκοπός μου δὲν εἶναι νὰ εἰσέλθω νῦν ἐνταῦθα εἰς τὴν περαιτέρω μελέτην τῶν ἀναγκαίων πρὸς τοιαύτην συμφορὰν πολιτικο-οἰκονομικῶν ἀντιδότων.

ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΟΣ ΦΟΡΟΣ.

Ὁ ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν φόρος ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐγγείων φόρων, ὅπως καὶ ὁ ἐπὶ τῶν ἀγρῶν καὶ τῶν παντὸς εἶδους φυτειῶν. Τί σημαίνει ἂν ἐπὶ τῆς γῆς ἡ βιομηχανία ἐγείρη στάχεις δημητριακοῦς, δένδρα ὀπωροφόρα, οἰκίας ἢ

καταστήματα ; Ἡ διαφορὰ κείται εἰς τὴν ὕλην τῆς κατασκευῆς καὶ τὸν χρόνον τῆς διαρκείας, δηλαδὴ ἐν τῇ ποιικιλίᾳ, τῆς ὁποίας ἐν τούτοις εἶς εἶναι ὁ γενικὸς τύπος : ἐργασία τοῦ ἀνθρώπου συσσωματωμένη μετὰ τῆς γῆς.

Ἐὰν ὑποθέσωμεν, ὅτι ἕκαστος ἔχη τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν, καὶ ὅτι ἄγνωστος εἶναι ἢ πολυάριθμος ἐν ταῖς πόλεσι τὰς τῶν μισθούτων ἀλλότρια κτίρια, οὐδένα λόγον ὑπάρξεως ἔχει τὸ ζήτημα «τίς πληρώνει τὸν οἰκοδομικὸν φόρον,» διότι προφανῶς τὸν πληρώνει ὁ καταναλωτής. Ἡ παρέμβασις ὁμῶς τῶν ἐνοικιαστῶν ἐχρησίμευσεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ ἵνα ἐγείρη τὸ ζήτημα καὶ ἵνα τὸ συγχύσῃ. Τοιούτοτρόπως διαιροῦνται οἱ ἐπὶ τῆς ὕλης γράψαντες εἰς δύο στρατόπεδα, τῶν μὲν διατεινομένων ὅτι πληρώνει τὸν φόρον ὁ ἰδιοκτῆτης, τῶν δὲ ὅτι ὁ μισθωτής, χωρὶς νὰ λείψωσιν ἐν τῷ μεταξὺ καὶ τινες ἐπαμφοτερίζοντες.

Ἐν πρώτοις εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἀποδειχθῇ, ποίαν θέσιν κατέχει ὁ φόρος ἐν τῇ ὅλῃ παραγωγῇ. Ὅτι εἶναι ἀντίτιμον τῆς εἰς αὐτὴν χορηγούμενης κυβερνητικῆς ἀσφαλείας, ἀνεπίδεκτον ἀμφισβήτησεως. Ὁ φόρος εἶναι ὅπως τὸ κατὰ τοῦ πυρὸς ἀσφάλιστρον καὶ ἢ κατὰ τῆς βαθμιαίας ἀπὸ τοῦ χρόνου φθορᾶς ἐπισκευή. Ἐκ τῶν στοιχείων τούτων ἀποτελεῖται ἢ πρὸς συντήρησιν τοῦ πράγματος ἀναγκαῖα δαπάνη.

Ἐὰν τὸ ἐνοίκιον τῆς οἰκοδομῆς καταπέσῃ μέχρι τοιοῦτου βαθμοῦ, ὥστε νὰ μὴ περιλαμβάνῃ τὴν δαπάνην τῆς συντηρήσεως αὐτῆς, ἢ οἰκοδομὴ θὰ ἐγκαταλειφθῇ. Ὁ ἰδιοκτῆτης δύναται νὰ συγχωρήσῃ τὴν ἐλάττωσιν τοῦ μέρους ἐκείνου τοῦ ἐνοικίου, τὸ ὁποῖον ἀντιπροσωπεύει τὴν πρόσσόδον τοῦ οἰκοπέδου, δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἐλάττωσιν καὶ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἀντιπροσωπεύει τὸν τόκον τοῦ δαπανηθέντος κεφαλαίου. Ἄλλ' ὅταν φθάσῃ ἢ ἐλάττωσις μέχρι τῆς συντηρητικῆς δαπάνης, τότε ἢ ἔλλειψαν ὀλοσχερῶς οἱ ἐνοικιασταί, ἢ ἢ πόλις εἰσῆλθε τελείως εἰς τὸ στάδιον τῆς ἐρημώσεως. Ἐὰν δὲ ὑποθέσωμεν τὸ ἐναντίον φαινόμενον, πλεονασμὸν τοῦτέστι τῶν ἐνοικιαστῶν, τότε ὅ,τι θὰ αὐ-

ξήσῃ, δὲν εἶναι ἢ συντηρητικὴ τῆς οἰκοδομῆς δαπάνη, ἀλλ' ἢ ἔγγειος πρόσσόδος τῶν γηπέδων καὶ ὁ τόκος τῶν εἰς τὸ κτίριον δαπανηθέντων κεφαλαίων. Ἡ συντηρητικὴ δαπάνη εἶναι, τρόπον τινα, τὸ κέντρον τοῦ ἐνοικίου· ἢ δὲ αὐξήσις καὶ ἢ ἐλάττωσις ἐνεργοῦσιν εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτοῦ, ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν προσερχομένων καταναλωτῶν.

Ὅστις ἀκόμη ἐρωτᾷ «ποῖος πληρώνει τὸν οἰκοδομικὸν φόρον,» προφανῶς ἔχει ὑπ' ὄψιν ἐναντίαν παρὰ τὴν ἀνωτέρω φυσικὴν τῶν πραγμάτων ὁδόν. Διότι ἄγει αὕτη κατ' εὐθείαν εἰς τὸ βαλάντιον τοῦ καταναλωτοῦ, ὅστις ἂν εἶναι ἐνοικιαστής, ἐπιγινώσκει ὅλην τὴν ἐσωτερικὴν ἐννοίαν τῆς ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτῆτου προκαταβολῆς τοῦ φόρου. Εἶναι δὲ ἐπὶ τοσοῦτον ἀκριβῆς ἢ θεωρία αὕτη, ὥστε ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι πρόκειται περὶ βιομηχανικῆς οἰκοδομῆς, οἱ ἀγοράζοντες τὰ ἐξ αὐτῆς προϊόντα πληρώνουσι ἀνάλογον ἐν τῷ τιμῆματι αὐτῶν μερίδα τοῦ περὶ οὗ πρόκειται φόρου, ὅστις τοιούτοτρόπως ἀπολήγει εἰς τὸν τελευταῖον πάντως καταναλωτὴν.

Ὡς ἐπὶ παντὸς φόρου οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ οἰκοδομικοῦ, ἢ ἐπιβολὴ αὐτοῦ εἰς τὸ ἀκαθάριστον ἢ τὸ καθαρὸν εἰσόδημα ἀποτελεῖ κυριώτατον ἐν τῇ ἐπιστήμῃ τῆς δημοσιονομίας θέμα, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀναγόμενον εἰς τὴν πρακτικὴν ἐννοίαν τῆς φορολογίας τῶν κεφαλαίων. Τοιούτοτρόπως ἢ ἀπόλυτος ἐποψίς τοῦ καθαροῦ τῶν οἰκοδομῶν εἰσοδήματος ἀφορᾷ εἰς τὴν προαφαίρεσιν οὐ μόνον τῶν δαπανῶν τῆς συντηρήσεως, ἀλλὰ καὶ τῶν τόκων τοῦ δαπανηθέντος κεφαλαίου καὶ τῆς προσόδου τῆς ἐφ' ἧς τὸ κτίριον γῆς. Ἐν τούτοις σκοπὸς εἶναι μᾶλλον ἢ φορολογία τῶν ὑπὸ τὸ ἐνδύμα τοῦ μισθώματος (ἢ τῆς ἀντιστοίχου χρήσεως τοῦ ἰδιοκτῆτου) κρυπτομένων τούτων στοιχείων, τοῦ τόκου δηλαδὴ καὶ τῆς ἐγγείου προσόδου. Ὡστε ἐπὶ τοῦ προκειμένου τὸ εἰσόδημα καθαρίζεται διὰ μόνης τῆς ἀφαίρεσεως τῶν συντηρητικῶν δαπανῶν, τῶν ὁποίων ἢ γενικωτέρα ἐννοία περιλαμβάνει, ἐκτὸς τῶν, ὡς προερρήθη, φόρων, ἀσφάλιστρον καὶ ἐπισκευῶν, προσέτι ποσοστὸν τι ἀνάλογον,

ἵνα εἰς δεδομένον χρόνον (τῆς τελικῆς τοῦ οἰκοδομήματος φθορᾶς) διασώσῃ χρεωλυτικῶς τὸ δαπανηθὲν κεφάλαιον.

Ἡ ἐπιστημονικὴ αὐτὴ διάκρισις εἶναι πάντῃ ἀλλοτρία πρὸς τὸν ἐν ἰσχύϊ ἡμέτερον νόμον τῆς 31 Δεκεμβρίου 1863. Κατ' αὐτὸν (ἄρθ. 3) φορολογεῖται ἡ «ἐτησίᾳ πρόσδοδος τῶν οἰκοδομῶν», ὡς τοιαύτη δὲ «λογίζεται τὸ ἐνοίκιον ὄπερ ἀπολαμβάνει ὁ ἰδιοκτήτης ἢ ἤθελεν ἀπολαμβάνει, ἐὰν ἐνοικίαζε τὴν παρ' αὐτοῦ κατοικουμένην οἰκοδομήν.» Περὶ τῆς συντηρητικῆς τῶν οἰκοδομῶν δαπάνης οὐδεὶς λόγος. Κατὰ τοῦτο ὁ νεώτερος νομοθέτης ἀκολουθεῖ τὰ ἔχνη τοῦ ἐν ἔτει 1836, ὅστις ἐπίσης ἐφορολόγει τὸ ἀκαθάριστον εἰσόδημα. Περιττὸν δὲ νὰ σημειωθῇ ἡ ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην ἐνότης τῆς ἐν Ἑλλάδι φορολογικῆς ἀρχῆς, ἣτις οὐδὲ ἐνώπιον τῆς πολλῶ μᾶλλον ἀκαθαρίστου προσόδου τῆς γῆς ὀπισθοδρομεῖ. Ἡ κυριώτερα μεταρρυθμίσις τῆς τελευταίας νομοθεσίας ἀνάγεται εἰς τὴν φορολογίαν καὶ τῶν ὑπὸ τῶν ἰδιοκτητῶν κατοικουμένων οἰκιῶν, τὰς ὁποίας πρότερον ἀπήλασεν ὁ νομοθέτης τοῦ 1836. Ἐξαιρέσεις προφανῶς ἀντικειμένη εἰς τὴν πολιτειακὴν τῆς φορολογίας ἰσότητα· διότι ἐπὶ τέλους, ὅσον ἀφορᾷ τὸ κύριον κατ' αὐτὴν ἐπιχείρημα, τί σημαίνει ἂν τὴν πρόσδοδον τῆς οἰκοδομῆς πληρῶναι τρίτος εἰς τὸν ἰδιοκτήτην ἢ καρποῦται αὐτὸς οὗτος; Ἡ πρόσδοδος πάντοτε ὑπάρχει· καὶ ὅταν πρέπει νὰ συνεισφέρῃ εἰς τὸν δημόσιον θησαυρὸν, ἢ φορολογικὴ δικαιοσύνη κεῖται ἀντικρυ πρὸς τὰ προνόμια.

Ἐν τούτοις λόγοι ἀνωτέρου κοινωνικοῦ συμφέροντος ἐξαιροῦσι τῆς προκειμένης φορολογίας τὰς μικρὰς οἰκίας τοῦ λαοῦ. Κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον οἰκία ἐνιαυσίου εἰσοδήματος οὐχὶ ἄνω τῶν 240 δρ. ἀρκεῖ νὰ κατοικῆται ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου αὐτῆς, ὅπως μὴ ὑπόκειται εἰς οἰκοδομικὸν φόρον. Διαφέρουσι τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα, τὰ ὁποῖα, καὶ ἂν λειτουργῶσιν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἰδιοκτητῶν αὐτῶν, ἀποτελοῦσι πρόσδοδον φορολογήσιμον. Ἀπ' ἐναντίας αἱ ἐν τοῖς γεωργικοῖς κτήμασιν οἰκίαι, ὄργανα ἄλλως καὶ αὐταὶ οὔσαι βιομηχανικά, χάριν τῆς

γεωργίας ἀπαλλάσσονται. Περιττὸν ἦτο νὰ σημειωθῇ τὸ ἀφορολόγητον τῶν δημοσίων κτημάτων, ὡς π. χ. τῶν ἀνακτόρων, ὑπουργείων, νοσοκομείων, φυλακῶν κλπ. Καὶ τὰ δημοτικά δὲ ἐπίσης εἰς τὴν αὐτὴν ὑπάγονται ἐννοίαν, πρὸς τὴν ὁποίαν ἐμμέσως προσκρούει ὁ νομοθέτης τοῦ 1863, ὅταν ἐξ αὐτῶν ὑποβάλλῃ εἰς φορολογίαν τὰ ἐνοικιαζόμενα, ἐν οἷς ἢ ἀκρίβεια τοῦ προκειμένου θέματος περιλαμβάνει τὰ ἰσόγεια π. χ. τῶν νεοδημητῶν ἐν Ἀθήναις μὲν δημαρχείου, ἐν Πειραιεὶ δὲ χρηματιστηρίου, διότι ἐνοικιάζονται. Εἶναι ὁμως τὸ αὐτὸ, ὡσὰν ἐπρόκειτο νὰ φορολογηθῶσι τὰ εἰσοδήματα τῶν δήμων ἀντικρυ τοῦ μεγάλου κοινωνικοῦ αὐτῶν σκοποῦ. Ἐπομένως σοφώτερον εἶναι, ἂν καὶ ὅπως οὐν ἀντιφατικόν, τὸ ἄρθρον 11 τοῦ αὐτοῦ νόμου, ὄπερ ἐκ τῆς προσόδου τοῦ φόρου τῶν οἰκοδομῶν δίδει 10 τοῖς % εἰς τὰ ταμεῖα τῶν οἰκείων δήμων. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς οἰκίας, τὰ δύο πρῶτα ἔτη αὐτῶν εἶναι ἐντελῶς ἀπὸ τοῦ φόρου τούτου ἀπηλλαγμένα, εἰς ἐνθάρρυνσιν προφανῶς τῆς οἰκοδομικῆς βιομηχανίας. Ἐν γένει δὲ ἐπὶ τῶν παντὸς εἶδους ἰδιωτικῶν οἰκοδομῶν προϋποτίθεται ἡ πραγματικὴ χρῆσις αὐτῶν, ὥστε φορολογοῦνται μόνον καθ' ὅσον χρόνον ἐγένετο τοιαύτη.

Ὁ ἐπὶ τῆς ἐνιαυσίας προσόδου τῶν οἰκοδομῶν προσδιορισμὸς τοῦ βαρύνοντος αὐτὰς φόρου ἐνεργεῖται κατὰ μεθόδους, τῶν ὁποίων κυριώτεροι εἶναι αἱ ἐξῆς.

Α'. — Ἡ δυσκολωτέρα πασῶν, συγχρόνως ὁμως καὶ ἡ ἀκρίβειστέρα, ἀφ' ἐνὸς μὲν καταμετρᾷ τὴν ἔκτασιν τοῦ γηπέδου, ὄπερ κατέχει ἢ οἰκοδομή, καὶ ἰδιαιτέρως τὰ παραρτήματα αὐτῆς, αὐλάς, κήπους, σταύλους κλπ., ἀφ' ἑτέρου δὲ κατατάσσει τὰ δωμάτια καὶ λοιπὰ χωρίσματα αὐτῆς εἰς διαφόρους τάξεις, ὡς π. χ. δωμάτια πρώτης μὲν πολυτελείας κατὰ μέτωπον τῆς οἰκίας ἐν συνοικίαις ἐπιζητήτοις, δευτέρας δὲ πολυτελείας ἐν τοῖς δυσκολωτέροις πατώμασι πρὸς τὴν αὐλὴν ἐν συνοικίαις δευτερευούσαις, μέσης δὲ τάξεως ἐπὶ ζητουμένων ὁδῶν, διὰ μικρότερα δὲ βαλάντια εἰς ὀπισθοδρομικὰς συνοικίας, καὶ τέλος διαιτήματα εἰς τὰ πρόθυρα τῆς

πενίας. Τοιουτοτρόπως αἱ οἰκοδομαὶ τῆς πόλεως κατατάσσονται εἰς ἀνάλογον ἀριθμὸν τάξεων, ἐν ἐκάστη τῶν ὁποίων λαμβάνεται ποσὸν τι δωματίων, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σπουδαῖον, πρὸς κατάρτισιν μέσου ὄρου ἐνοικίου διὰ τὰ δωμάτια ὅλης τῆς τάξεως. Ἐπειδὴ δὲ ὑπάρχουσι ἐν ταῖς οἰκοδομαῖς καὶ ἕτερα παρὰ τὸ δωμάτιον χωρίσματα, δύναται τὸ μὲν δωμάτιον νὰ θεωρηθῆ ὡς μονάς, τὸ δὲ χωρίσμα ὡς κλάσμα τι αὐτῆς, ὡς π. χ. τὰ μαγειρεῖα ἀντὶ $\frac{2}{10}$, οἱ διάδρομοι ἀντὶ $\frac{1}{10}$ κλπ. Δὲν ὑπολείπεται εἰ μὴ νὰ μετρηθῶσιν αἱ φορολογήσιμοι μονάδες, ὅπως ἀποτελεσθῆ τὸ ὅλικόν τῆς οἰκοδομῆς εἰσόδημα, ἐκ τῆς καθαρᾶς ἢ ἀκαθαρίστου ποσότητος τοῦ ὁποίου λαμβάνεται ὁ ἀναλογισθεὶς πρὸς ἐκάστην τάξιν φόρος, τόσον τοῖς $\frac{1}{10}$.

Β'. — Αἱ δυσχέρειαι τῆς προηγουμένης μεθόδου ἐκλείπουν μετὰ τῆς ἀκριβείας ὅμως αὐτῆς ἐν τῷ ἐξῆς μηχανισμῷ. Κατάσσονται αἱ οἰκίαι, ἄνευ εἰδικῆς κατὰ τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν πολυπραγμοσύνης εἰς διαφόρους τάξεις, ἀναλόγως τῶν εἰκαζομένων εἰσοδημάτων αὐτῶν ἐπὶ τῇ βάσει κλίμακος, εἰς ἣν τὸ ἀνώτατον καὶ κατώτατον προσδιορίζεται ὄριον, στενοχωροῦνται δὲ ἐντὸς αὐτῶν αἱ φορολογητέαι οἰκοδομαί. Τοιουτοτρόπως ἐὰν ἡ πρώτη τάξις περιλαμβάνη τὰ ἀπὸ 500—1000 δραχμῶν οἰκοδομικὰ εἰσοδήματα, εἰς ἕσση μοῖραν διατελεῖ καὶ τὸ ἐκ 501 καὶ τὸ ἐξ 999. Καὶ δυνατὸν μὲν αἱ βαθμίδες τῆς κλίμακος νὰ κατασκευασθῶσι πλείονες, εἰς μικροτέρας τοῦτέστι διαστάσεις, ἐν τούτοις πάντως, ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ταμειυτικοῦ μάλιστα πνεύματος, εὐρεία εἰς φορολογικὴν καταπίεσιν ἢ ὁδός. Τὸ σύστημα τοῦτο ἔτυχεν ἰδιαιτέρας ἐν Αὐστρίᾳ ἐφαρμογῆς.

Γ'. — Ἡ ἀγοραία τῶν οἰκοδομῶν ἀξία περιέχει ἱκανῶς σπουδαῖα στοιχεῖα εἰς τὴν φορολογικὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔννοιαν, ἅμα ὑποτεθῆ χώρα, ἐν ἣ αἱ οἰκοδομαὶ εὐκόλως μεταβιβάζονται ἀπὸ κυρίου εἰς κύριον διὰ τοῦ συναλλάγματος τῆς ἀγορᾶς καὶ πωλήσεως. Ἀρκεῖ τότε νὰ προσδιορισθῆ πρὸς ἐκάστην οἰκοδομὴν ἢ ἀγοραία αὐτῆς ἀξία ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν προσόντων αὐτῆς καὶ τῶν παρ' αὐτῇ

προσφάτως πωληθεισῶν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ κεφάλαια τῶν οἰκοδομῶν, διὰ τὴν εὐκολίαν τῆς ἐκτεθείσης κυκλοφορίας αὐτῶν, δὲν διαφέρουσι πολὺ τῆς χρηστικῆς ἀξίας τῶν δανειζομένων κεφαλαίων, ὁ πρὸς τὰ τελευταῖα νόμιμος π.χ. τόκος δύναται νὰ ἀναλογισθῆ ὡς εἰσόδημα τοῦ οἰκοδομικοῦ κεφαλαίου καὶ ἀποτελέσῃ οὕτω τὴν φορολογήσιμον μονάδα. Ἡ μέθοδος αὕτη πρέπει νὰ ὀνομασθῆ Ρωσικὴ, καθ' ὅσον ἐν Πετροπόλει καὶ Μόσχᾳ ἔλαβε τὴν τελειοτέραν αὐτῆς ἐφαρμογὴν.

Δ'. — Ἐν γένει τὸ οἰκοδομικὸν εἰσόδημα ἀποτελεῖ τὸν κύριον σκοπὸν τῶν προεξετασθεισῶν μεθόδων. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλληνικὴν πρακτικὴν, ἰδοὺ ἐπὶ ποίων ὄρων στηρίζεται ἡ ἐν αὐτῇ μέθοδος. Τριμελῆς ἐπιτροπὴ (οἰκονομικὸς Ἐφορος τῆς ἐπαρχίας, Δήμαρχος τοῦ τόπου καὶ εἰς τέκτων ὑπὸ τῆς διοικήσεως διοριζόμενος) συντάσσει κατὰ πενταετίαν (ἐν Γαλλίᾳ κατὰ δεκαετίαν) τὸν φορολογικὸν κατάλογον τῶν ἐν τῷ δήμῳ ὑπαρχουσῶν οἰκοδομῶν διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς καθ' ἐκάστην ἰδιαιτέρας ἐνιαυσίας προσόδου ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐνοικιαστηρίων συμβολαίων, ὡς ἂν εἴη δὲ τοιαῦτα ἐλλείπουσιν, ἢ θεωρηθῶσι τὰ ὑπάρχοντα ὡς ὑποπτα, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ εἰσοδήματος τῶν γειτονικῶν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὄρους διατελουσῶν οἰκοδομῶν. Ὁ κατάλογος οὗτος, εἰς ὃν προστίθενται τὰ κατὰ τὴν ταυτότητα τῆς φορολογίας ἀπαραίτητα στοιχεῖα περὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἰδιοκτήτου, τὴν θέσιν κλπ., ἐκτίθεται ἐπὶ 15 συνεχεῖς ἡμέρας ἐν τῷ ἀρμοδίῳ δημαρχικῷ καταστήματι καὶ τοῖς χωρικοῖς παρεδρείοις, καὶ κοινοποιεῖται δι' ἀναγνώσεως ἐπ' ἐκκλησίας, διὰ διακηρύξεως καὶ τοιχοκολλήσεως, ἵνα ἐν τῷ χρονικῷ τούτῳ διαστήματι οἱ ἰδιοκτῆται ἢ καὶ τρίτοι ὑποβάλλωσι τὰς ἐνστάσεις αὐτῶν (ἐπὶ ἔλαττον ἢ ἐπὶ πλεόν), τὰς ὁποίας δικάζει ἐτέρα ἐπιτροπὴ (Ἐπαρχος, Πρόεδρος τοῦ ὀημοτικῶ συμβουλίου καὶ Εἰρηνοδίκης τῆς οἰκείας περιφερείας).

Τοιουτοτρόπως ἐπὶ τῶν δεδομένων τοῦ παρόντος ἐξακριβοῦται ἡ καθ' ὅλην τὴν προσεχῆ πενταετίαν ἐνιαυσία ἐκάστης οἰκοδομῆς πρόσοδος καὶ, κηρυττομένου τοῦ καταλό-

γου εκτελεστοῦ ὑπὸ τῆς δευτέρας ἐπιτροπῆς, ὁ Οἰκονομικὸς Ἐφορὸς συντάσσει καθ' ὅλην τὴν ἐπαρχιακὴν δικαιοδοσίαν του φορολογικὸν πίνακα, δι' οὗ, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς ἐπικρατείας ὀριζομένου φόρου (5 τοῖς % ἐπὶ τῆς προσόδου), ἐπιβάλλει ἐκάστη οἰκοδομῇ τὸ εἰς αὐτὴν ἀνήκον. Ἡ πληρωμὴ ἐνεργεῖται διὰ τῆς ταμιακῆς ὑπηρεσίας καὶ πάντοτε μετὰ τὸ τέλος τοῦ ἐνιαυτοῦ, περὶ τῆς φορολογίας τοῦ ὁποίου πρόκειται. Ἀλλὰ συμβαίνει ἐν τῇ πενταετίᾳ ἢ νὰ ἀπαλλοτριωθῇ ἡ οἰκοδομῇ, ἢ νὰ περιέλθῃ εἰς ἀχρησίαν διαρκῆ ἢ προσωρινήν, ἢ μὴ οὔσα πρότερον φορολογησίμος, ἐκ λόγου π. χ. σμικρότητος, νὰ γίνῃ κατόπιν τοιαύτη. Ἐν τῇ πρώτῃ περιπτώσει ἢ πρὸς πληρωμὴν τοῦ φόρου ὑποχρέωσις μεταβιβάζεται εἰς τὸν νέον ἰδιοκτήτην διὰ δηλώσεως πρὸς τὸν Οἰκ. Ἐφορον, ἐν τῇ ἐτέρα αἰτεῖται μέχρι Δεκεμβρίου μηνὸς ἡ φορολογικὴ ἀπαλλαγὴ τῆς οἰκοδομῆς ἐκ μέρους τῆς δευτέρας ἐπιτροπῆς, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ ἐνεργεῖται ἅπασα ἢ προεκτεθεῖσα πρὸς φορολόγησιν διαδικασία.

Ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ συνδυασθῶσι τὰ πορίσματα τῆς Καταστατικῆς πρὸς τὸ ἀνά χεῖρας θέμα τῆς Δημοσιονομίας, ἐκ τῆς ἀπογραφῆς τοῦ 1870 γνωρίζομεν 312 519 οἰκοδομὰς καθ' ὅλην τὴν Ἑλληνικὴν ἐπικράτειαν, κατοικουμένας ὑπὸ 1 457 894 κατοίκων. Ἐπομένως ἀναλογοῦσι 4 $\frac{1}{2}$ σχεδὸν ἄτομα ἀνά πᾶσαν οἰκοδομὴν. Πόσον διαφέρει ἡ βιωτικὴ αὐτὴ ἀνάπτυξις ἐν τοῖς πυκνοῖς πληθυσμοῖς! Τοιουτοτρόπως κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν τῶν Παρισίων 1 851 792 ἄτομα κατοικοῦσι ἐντὸς 61 622 οἰκιῶν, ἤτοι 30 ἄνθρωποι ἀνά πᾶσαν οἰκίαν. Συμβαίνει λοιπὸν ἐντεῦθεν, ὅτι αἱ μικραὶ οἰκίαι τοῦ λαοῦ εἶναι ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πολυπληθέστεραι ἐν Ἑλλάδι. Σημαντικὸν τοῦτο ἐφόδιον τῆς περαιτέρω κοινωνικῆς τοῦ τόπου ἀποκαταστάσεως ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς μείζονος διαδόσεως τῆς ἰδιοκτησίας. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ φορολογικὰ προϊόντα αὐτῆς, ἀπὸ 500 000 δρ. τῷ 1867 ἀνεβιβάσθησαν τῷ 1873 εἰς 625 000 ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τῆς ἐπικρατείας ἐντεῦθεν δ' ἐξάγεται

ὅτι, ἐὰν ἐφορολογοῦντο ὅλαι αἱ οἰκοδομαὶ, ἀναλογεῖ πρὸς ἐκάστην τὸ ἀσήμαντον δὲ οὐ δραχμῶν ποσόν.

Ἐκ τοῦ ὑπολογισμοῦ τούτου συνάγεται κατὰ πόσον ἡ φορολογικὴ τῶν οἰκοδομῶν ἔννοια εἶναι δεκτικὴ εὐρυτέρας καλλιεργείας, μέχρι τῆς ἐπ' αὐτῇ ἀποτελέσεως κυριωτάτου τινος ἐν εἰ αἰ ο υ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, φόρου διὰ τὸ τέλος τῆς ὅσον ἐνεστὶν ἀπελευθερώσεως τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας ἀπὸ τῶν βαρυτέρων ταμειυτικῶν κωλυμάτων αὐτῆς. Ὅτι ὁ προκείμενος φόρος εἶναι μᾶλλον εὐεῖσπρακτος, ἀνεπίδεκτον ἀμφισβητήσεως καὶ συγχρόνως ἰδιαιτέρως ἀξιοσημείωτον ποσόν, ὅπως καὶ τὸ ἕτερον, ὅτι ἀποτείνεται πρὸς τὴν ἐμφανεστέραν ὑπαρξίν τῆς κοινωνικῆς εὐπορίας. Ἐν τῷ μεταξὺ ἠδύνατο νὰ καταρτισθῇ ἰδιαιτέρα φορολογικὴ κλίμαξ διὰ τὰς οἰκοδομὰς τῆς πολυτελείας, ἀπὸ διαφόρων συμπτωμάτων τοῦ καταναλισκομένου κατ' αὐτὰς πλούτου, τοῦ ὁποίου τοιουτοτρόπως γενναιοτέρα μερὶς ἠδύνατο ἄνευ διαταραξέως τῆς οἰκονομικῆς ἁρμονίας νὰ τραπῇ πρὸς τὸν δημόσιον θησαυρόν.

ΕΛΛΗΝΟ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ.

Ἡ κοινότης αὕτη ἀπετελέσθη ὑπὸ Ἑλλήνων τὸ γένος οἰκούντων ἐν Αἰγύπτῳ, κατὰ τὴν ἀπ' αἰῶνος φυσικὴν τῆς ἡμετέρας φυλῆς ἀποικιακὴν πολιτικὴν. Προπορεύονται τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα, καθ' ὅσον δὲ ταῦτα προάγονται, ἀναφαίνεται καὶ ὁ ὀργανισμὸς κοινῆς τινος ζωῆς ὑπὸ τὸν φανερόν ἢ λεληθότα τύπον τῆς Πατρίδος. Ἐς συναντήσῃ ἡ τύχη δέκα Ἑλλήνας ἐν τῇ ἐρήμῳ μετ' ὀλίγας ἡμέρας θὰ σκεφθῶσι περὶ κοινότητος ἰδεῶν καὶ μέσων.

Ἡ Ἑλληνικὴ τῆς Ἀλεξανδρείας κοινότης εἶναι διάδοχος

της μεγάλης εκείνης των Ἑλλήνων συγκεντρώσεως, τὴν ὁποίαν μετὰ τὸσαύτης ἐπιτυχίας ὁ μέγας Ἀλέξανδρος ἐπεχείρησε κατὰ τὸν 4^{ον} π. Χ. αἰῶνα ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Ἰνδίαν ἀγούσης Αἰγυπτιακῆς ὁδοῦ. Πλείονας τῶν 600 χιλ. κατοίκων περιέλαβεν ἐν τῇ ἐπὶ Πτολεμαίων μείζονι ἀκμῇ αὐτῆς ἢ Ἀλεξάνδρεια ἀπὸ διαφόρων φυλῶν, τῶν ὁποίων, ὡς εἶκος, τὸ ἅλας ἀπετέλει ἢ Ἑλληνική. Πόσαι περιπέτειαί μέχρι τῆς προτελευταίας δεκαετηρίδος τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ὅτε μόλις ὑπελόγιζεν ἡ πόλις 5-6 χιλ. κατοίκων! Καὶ ὅμως μεταξὺ τῶν λειψάνων τούτων τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου δὲν ἔλλειψαν ἐντελῶς καὶ κατὰ τὰς χείρονας ἐτι τῶν συμφορῶν περιόδους ἀντιπρόσωποι τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀνεξάρτητως τῶν παραδόσεων, τὰς ὁποίας διατηρεῖ ἐτι ἡ Αἰγυπτιακὴ ἐξοχὴ περὶ Ἑλλήνων ἐν αὐτῇ ἐγκατεστημένων κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, πρόχειρος ἀπόδειξις εἶναι ὁ Ἑλληὴν ὀρθόδοξος «Πάπας καὶ Πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας,» ὅστις οὐδέποτε ἔλλειψεν ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἀπόδειξις ἢ ἐν τῇ ἐξωτερικῇ περιφερείᾳ τῆς Ἀλεξανδρείας Μονῆ τοῦ Ἁγίου Σάββα, ἢ ὁποία, ὅπως αἱ ἀπανταχοῦ τῆς ὀρθοδοξίας, ἦτο Ἑλληνικὸν ἰδίως κέντρον, διαδεχθὲν πιθανῶς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Ἀρκαδίου, εἰς ὃν ἡ βία τῶν πρώτων χριστιανῶν μετέβαλε τὸ μεγαλοπρεπὲς τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐνδαιήτημα, τὸ Σεράπειον.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος ἢ Ἀλεξάνδρεια προσεῖλκυσε, ἐκτὸς τοῦ πρότερον οἰκειότερου πρὸς αὐτὴν πληθυσμοῦ τῶν νήσων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀρχιπελάγους (Κύπρου, κλπ.), Ἑλληνας ἀποίκους ἐκ διαφόρων ἀρκτικωτέρων τῆς Ἑλλάδος μερῶν, Ἡπείρου, Μακεδονίας κλπ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἢ Ἀλεξάνδρεια εἰσήρχετο εἰς περίοδον ἀκμῆς, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ παρακολουθήσῃ μετὰ ζωηρότητος ὁ ὑπὸ νέαν φάσιν συγχροτούμενος τότε Ἑλληνισμός.

Ἡ κυριώτερα αἰτία τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου τῆς Ἀλεξανδρείας ὠφείλετο εἰς τὴν ἐξ αὐτῆς διάβασιν τοῦ Ἰνδο-Εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου, καθὼς καὶ ἡ κυριώτερα αἰτία τῆς

ὀλοσχεροῦς πτώσεώς της ἀνάγεται εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς διὰ τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἑλπίδος ὁδοῦ. Δυνάμεθα ἐντεῦθεν νὰ φαντασθῶμεν τὰς προσεχεῖς τύχας τῆς πόλεως διὰ τῆς ἐν τῇ διορῶσει τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουεῦ ὀριστικῆς ἐπαναφορᾶς τοῦ Ἰνδο-Εὐρωπαϊκοῦ ἐμπορίου εἰς τὴν μεγάλην τοῦ ἀρχαίου κόσμου ὁδὸν, τῆς ὁποίας ἢ συντομία καὶ ἢ ἀσφάλεια εἶναι ἀνώτεραι πάσης συγκρίσεως πρὸς τὴν ὑπερωκεάνειον τῆς Καλῆς Ἑλπίδος. Ἐνώπιον ἐν τούτοις τοιοῦτων ἐλπίδων, τὰς ὁποίας τὸ παρὸν ἤρχισεν ἤδη νὰ δικαιῶσι, δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν τὰ μεγάλα δικαιώματα, τὰ ὁποία κέκτηται ἐπὶ τῆς νέας ταύτης οικονομικῆς μεταβολῆς ἢ πολιτικῆς ἀποτατάστασις τῆς Αἰγύπτου ὑπὸ τὴν νέαν Μακεδονικὴν τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ δυναστείαν, διότι αὕτη ἔδωκε τὴν πρώτην ὠθησιν Ἐν διαστήματι 90 περίπου ἐτῶν ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀλεξανδρείας ἐτεσσαρακονταπλασιάσθη, διότι ἀπὸ 5-6 χιλ. ἀνέβη κατὰ τὸ 1872 εἰς 212 034 κατοίκους, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ δέκατον ἀπετέλουν πολῖται Ἑλληνας (21 000), μὴ ὑπολογιζομένης τῆς ἐπὶ τοῦ ὄλου πληθυσμοῦ εὐρείας συμμετοχῆς τῶν Ἑλλήνων μὲν τὸ γένος, ὑπὸ τὴν ἐγχώριον δὲ ἢ ἀλλοτρίαν διατελούντων ἰθαγένειαν.

Ἐκ τοῦ Ἑλληνικοῦ τούτου συλλήβδην πληθυσμοῦ προσεκυψεν ὁ ὑπάρχων ὀργανισμὸς τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἑλληνο-Αἰγυπτιακῆς κοινότητος, ἢ ἐπίσημος τοῦ ὁποίου διατύπωσις συμπίπτει πρὸς τὴν ἐν ἔτει 1843 πολιτειακὴν τῆς Ἑλλάδος τροπὴν. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἢ φιλάνθρωπια ἐνεπνευσε τὴν μεγαλοδωρίαν, ἰδρῦθη δὲ διὰ τοὺς ἀπόρους νοσοκομεῖον, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἢ πρώτη ἀρχὴ τοῦ οικονομικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἀποικίας ὀργανισμοῦ, ἐξ ἧς βαθμηδὸν ἐσχηματίσθη διὰ τὰ μέλη τῆς ἀποικίας κοινωνία ἰδεῶν πρὸς σύμπραξιν εὐρυτέραν. Εἰς τὴν ἀρχὴν ταύτην (πρέπει νὰ ἀποδοθῇ καὶ ἢ εἰς τὴν μητρόπολιν ὀφειλομένη δικαιοσύνη) συνετέλεσε καὶ ἢ Ἑλλάς διὰ τοῦ εἰδικοῦ φόρου, τὸν ὁποῖον χάριν τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἑλληνικοῦ νοσοκομείου ἐπέβαλεν εἰς τὰ ἐν τῷ λιμένι τῆς πό-

λεως ταύτης καταπλέοντα Ἑλλ. πλοῖα (2 λεπ. κατὰ τόνον).

Ἡ θρησκευτικὴ ἀνάγκη ἀνεφάνη δραστηριωτέρα, ἅμα ὡς συνεπληρώθη ἢ φιλανθρωπική. Δι' ἀλληπαλλήλων καὶ γενναίων συνεισφορῶν, εἰς γήπεδα καὶ χρήματα, ἀνηγέρθη μεγαλοπρεπῆς ναὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα «Εὐαγγελισμὸς», εἰς συμπλήρωσιν τοῦ ὁποίου ἐχρησίμευσε καὶ ἡ ἐνυπόθηκος τῶν γηπέδων αὐτοῦ πίστις, καθὼς καὶ ἡ τῶν ἐν αὐτῷ θέσεων πώλησις εἰς τοὺς ἐπιθυμοῦντας τοιαύτην ἰδιοκτησίαν πιστούς. Περί τὰς 100 χιλ. ταλλήρων ἐχορήγησαν οἱ δύο τελευταῖοι πόροι, τὸ δὲ λοιπὸν ὀφείλεται εἰς τὴν καθαρὰν τῆς συνδρομῆς ἔννοιαν. Ἀπὸ τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1847, ὅτε ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος, μέχρι τῆς 25 Μαρτίου 1856, ὅτε ἐνεκαίνισθη ὁ ναὸς, παρήλθον ἑννέα σχεδὸν ἔτη κατ' ἐξοχὴν γόνιμα ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς συμπράξεως καὶ τῆς ἀμίλλης, τῶν ὁποίων ἡ ἱστορικὴ ἀνάπτυξις, μικρὰ ἐν τῇ μεγάλῃ τοῦ ὄλου ζωῇ, θὰ ἦτο ὅμως διδασκτικὴ περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν τίθενται αἱ βάσεις τῶν εὐρώστων ἀποικιῶν. Ἀγάπη καὶ θρησκεία! Δὲν ὑπελείπετο εἰμὴ ἡ ἐκπαίδευσις. Καὶ τῷ ὄντι εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἡ διατήρησις σχολείου ἐθεωρήθη πρωτίστης ἀνάγκης ἔργον, μέχρις οὗ τῷ 1854 ἀπεπερατώθη ἡ Τοσίτσιος Σχολή, ἀποτελέσασα τέσσαρα τμήματα: Δημοτικόν, Ἑλληνικόν, Παρθεναγωγεῖον καὶ Βιβλιοθήκην.

Ἐὰν πρὸς τὰ καθιδρύματα ταῦτα προσθέσωμεν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰς διαδοχικὰς ἐπεκτάσεις καὶ τελειοποιήσεις τοῦ νοσοκομείου καὶ τοῦ νεκροταφείου (ἀρχικὴ Χεδίβου δωρεά), ἀφ' ἑτέρου δὲ τὰς περὶ τὸν ναὸν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἀνεγερθείσας μεγάλας οἰκοδομὰς (18 μέχρι τοῦ 1864) διὰ τὸν σκοπὸν προσόδου πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἐκτεθέντων φιλανθρωπικῶν, θρησκευτικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν σκοπῶν, ἔχομεν οὕτω τὴν ὅλην ἐπακίνητον οἰκονομικὴν τῆς Ἑλληνο-Αἰγυπτιακῆς κοινότητος συγκρότησιν. Πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ ἐποψὶς τῆς χρηματικῆς συνεισφορᾶς τῶν θερμότερον ἐμπνεομένων, ἵνα ἀποτελεσθῇ πλήρης ἡ ἔννοια τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν οἰκονομικῆς δυνάμεως, τῆς ὁποίας

ἡ ἐν ἔτει 1874 διαχείρησις παρέχει τὰ ἐξῆς πορίσματα: εἰς ἔσοδα μὲν 605 332, 85 γρόσια, εἰς ἔξοδα δὲ 660 035, 55.

Ἀνεξαρτήτως τοῦ ὑπεράνω τῶν πόρων τῆς κοινότητος κατὰ πλεόν τῶν 50 χιλ. γροσίων προβιβάσμου τῶν δαπανῶν αὐτῆς, ὅστις ἀποτελεῖ θέμα ἀξιὸν ἰδιαιτέρας προσοχῆς διὰ τὴν περαιτέρω κανονικὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐν γένει κοινοτικῶν σκοπῶν, εἰς μὲν τὸ ἄθροισμα τῶν ἐσόδων ἐχορήγησαν 106 006 γρόσια αἱ ἐνιαύσιαι συνεισφοραί, 131 668 ἡ ἐσωτερικὴ ὑπηρεσία τῆς ἐκκλησίας (π. χ. αἱ ἱεροτελεσταίαι 47 354, ὁ δίσκος 66 221, ἡ κολυμβήθρα 752), 195 201, 55 ἡ μίσθωσις τῶν οἰκιῶν (ἐν ἧ 10 724 ἡ τοῦ κήπου), 131 842, 05 ἡ νοσοκομία (ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀξιοσημεῖωτος εἶναι ἡ ἐπὶ ἀποζημιώσει νοσηλεία τῶν μὴ ἐντελῶς πενήτων 85 927 γρ., ἡ ἐνιαυσία ἐπιχορήγησις τοῦ Χεδίβου 20 000 γρ., καὶ ὁ ἐπὶ τῶν Ἑλλ. πλοίων προμνησθεὶς δίλεπτος κατὰ τόνον φόρος 2 312 γρ.), 24 078, 10 ἡ ἐκπαίδευσις (ἐν ἧ 22 806, 60 γρ. τὰ δίδακτρα), τέλος 16 376, 60 τὸ νεκροταφεῖον (ἐν ᾧ 10 365, 10 τὰ δικαιώματα τῆς ταφῆς καὶ 4 740 ἡ πώλησις γῆς μνημείων). — Εἰς δὲ τὸ ἄθροισμα τῶν ἐξόδων περιλαμβάνονται 11 700 γρ. φόρος, τρόπον τινα, τῆς κοινότητος πρὸς τὸν Πατριάρχην, 12 703, 75 τόκοι τῶν ὀφειλομένων ὑπὸ τῆς κοινότητος (337 536, 50 γρ.), 28 130 μισθοὶ τοῦ γραφείου τῆς κοινότητος, 208 611, 80 ὑπηρεσία τοῦ ναοῦ (ἱερεῖς κλπ. 63 824, μουσικοὶ κλπ. 82 548, 95, ἐλέη ἐτήσια 21 123, 75, κλπ.), 216 785, 15 γρ. συντήρησις τοῦ νοσοκομείου, 153 143, 80 συντήρησις τῶν σχολείων (ἐν οἷς ἰδιαιτέρως 146 678, 75 εἰς μισθοὺς, 2437, 50 εἰς συνδρομὴν τοῦ Ἑλλ. σχολείου Ραμλίου, κλπ. ἐν τούτοις οὐδεμία διὰ τὴν βιβλιοθήκην ἰδιαιτέρα πρόνοια, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡδύνατο νὰ σχηματισθῇ αὐτῇ σπουδαιότατον περαιτέρω ἀναπτύξεως ὄργανον πνευματικόν), 13 153, 15 γρ. τὸ κοιμητήριον, 10 986 25 ἀσφάλιστρα τῶν οἰκιῶν καὶ ἐπισκευαί.

Ἡ φιλανθρωπικὴ ἐργασία τῆς Ἑλληνο-Αἰγυπτιακῆς κοινότητος ἀναλύεται εἰς τοὺς ἐπομένους ἀριθμούς. Οἱ καθ' ὃ-

λον τὸ 1874 νοσηλευθέντες αναβιβάζονται εἰς 1014 άτομα, ἐξ ὧν 863 Ἕλληνας, οἱ δὲ λοιποὶ ἄλλοεθνεῖς. Ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ γένους, 897 ἄνδρες καὶ 117 γυναῖκες. Ἡ συλλήβδην νοσηλεία ὑπελογίσθη εἰς 32 623 ἡμέρας καὶ τὸ ἐξῆς πρακτικὸν ἀποτέλεσμα· ἐπὶ 1014 ἀσθενῶν, 865 ἐθεραπεύθησαν, 93 ἀπέβιωσαν, καὶ 58 ἔμειναν παρακαταθήκη διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος. Ἐκ τῶν ἀποβιωσάντων δὲ 79 ἦσαν Ἕλληνες καὶ 14 ἄλλοεθνεῖς, ὅπερ ἐστὶ (ἐν συγκρίσει πρὸς τοὺς ἐκατέρωθεν ἀριθμοὺς τῶν νοσηλευθέντων) τὸ δέκατον σχεδὸν διὰ τοὺς πρώτους καὶ τὸ ὑπερενδέκατον διὰ τοὺς δευτέρους. Ἡ θνησιμότης λοιπὸν σχετικῶς μείζων παρὰ τοῖς Ἕλλησι.

Ἡ δὲ ἐκπαιδευτικὴ τῆς Ἑλληνο-Αἰγυπτιακῆς κοινότητος ἐργασία ἔχει νὰ δείξῃ κατὰ τὸ 1874, ἀνεξαρτήτως τῆς προεκτεθείσης συνδρομῆς τοῦ ἐν Ραμλίῳ σχολείου, 629 μαθητᾶς, 437 ἄρρενας καὶ 192 θήλεις, ἐκ τῶν ὁποίων 397 ἐδιδάχθησαν δωρεὰν καὶ 232 ἐπὶ διδάκτροις. Ἡ μεταξὺ τῶν ἀριθμῶν τούτων ἀναλογία μαρτυρεῖ, ὑπὸ τὴν ἔποψιν μὲν τοῦ γένους, ὅτι τὸ ὠραῖον φύλον καθυστερεῖ ὑπὸ τὸ ἡμισυ εἰς τὸν ἀγῶνα τῶν γραμμάτων, ὅπερ, διὰ κοινότητα προοδευτικῆν, ἀσυγχώρητον, εἰς πρόκειται νὰ σχηματίσῃ κατὰ σκοπὸν τὸ οἰκογενειακὸν φυτῶριον αὐτῆς· ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ τῆς δωρεᾶς, ὅτι ἡ οἰκονομικὴ τῶν περιουσιῶν κλίμαξ οὐδαμοῦ εἶναι ὅσον μακρόθεν ὑποτίθεται ὑπὲρ πολὺ ὑψηλῆ.

Ἐν γένει ἢ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἑλληνικὴ κοινότης ἀποτελεῖ ἐν τῶν ὠραιτέρων τοῦ νεωτέρου ἀποικιακοῦ ἡμῶν πνεύματος κατασκευασμάτων, τὸ ὁποῖον προώρισται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς σταθμὸς ἅμα καὶ ὁδηγὸς πρὸς τὸ διὰ τοῦ Σουεξ μεταξὺ τῆς ἀπωτέρας Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης ἐμπορικὸν μέλλον τῆς Ἑλλάδος. Ὁ σύνδεσμος τῆς ἀποικίας ταύτης μετὰ τῆς Μητροπόλεως ἔχει τι μάλιστα ἀπέναντι τῶν λοιπῶν ἐξαιρετικόν. Ἀνεξαρτήτως τοῦ κοινοῦ αἵματος καὶ τῶν κοινῶν ἰδεῶν, ὑφίσταται καὶ πολιτικὴ τις ἰδιαίτερα ἐνότης, καθόσον ὀλόκληρος ὁ ἀποικιακὸς ὀργανισμὸς σταθερῶς ἀπέβλεψε πρὸς τὸ ἐν Ἀθήναις Ἑλληνικὸν κέντρον, τοῦ

ὁποίου ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀντιπρόσωπος ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τῆς διαχειριζομένης τὰ κοινὰ ἐπιτροπῆς. Ἐν γένει δὲ ἡ ἐκλέγουσα ταύτην ἀποικία πανδήμως ἐτέθη ὑπὸ τὴν αἰγίδα καὶ τὴν σημαίαν τῆς Ἑλληνικῆς δικαιοδοσίας.

ΠΡΩΤΟΝ ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΩΝ ΕΝ ΑΥΣΤΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΩΝ.

Τῆ 21, Ἀπριλίου συνήλθεν ἐν τῷ μεγαλοπρεπεῖ καταστήματι τῆς «Ἐταιρίας τῶν Βιομηγάνων τῆς Κάτω Αὐστρίας» τὸ πρῶτον Οἰκονομολογικὸν Συνέδριον ἐν Αὐστρίᾳ. Ἀπὸ τινῶν μηνῶν, τῆ πρωτοβουλία τινῶν ἐκ τῶν περὶ τὴν δημοσίαν οἰκονομίαν ἀσχολουμένων καὶ μεγάλων βιομηγάνων, ἡ ἰδέα τῆς συστάσεως τοιοῦτου Συνεδρίου, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις Κράτεσι, καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ ὁμόρῳ τῆς Αὐστρίας Γερμανία, ὅπου ἀπὸ ἐτῶν λίαν ἐπιτυχῶς ἐνεργεῖ, ἐγένετο ἀσπαστὴ καὶ ἔλαβε πρακτικὴν ὑπόστασιν, πανταχόσε ἐπιδοκίμασθησα.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν, συμποσομένων ἤδη εἰς 400, μαρτυρεῖ πόσον τὸ Συνέδριον αὐτὸ ἐνδιαφέρει εἰς τὰς διαφοροὺς τάξεις τῆς κοινωνίας. Μεταξὺ τῶν μελῶν ἀπαντᾶ τις συνηνωμένους πάντας σχεδὸν ἐκείνους, οὓς ἡ Αὐστρία δύναται νὰ μετρήσῃ ἐν ἑαυτῇ ὡς ἐξέχοντας εἰς οἰονδήποτε κλάδον τῆς Πλουτολογίας. Καὶ τῷ ὄντι, ἔμποροι, βιομήχανοι, τραπεζίται, βουλευταὶ καὶ καθηγηταί, ἐν γένει ἀπασαι αἱ τάξεις αἱ εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινωνίας συντείνουσαι ἐπαξίως ἀντεπροσωπεύντο. Καθὼς δὲ ἦτον εὐκόλον νὰ προῖδη τις, ἔνεκα μάλιστα τῶν ἀντικειμένων, τῶν ἀποτελούντων τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς τρίτης συνεδριάσεως, οἱ μεγάλοι βιομήχανοι ἀπήρτιζον τὸ σημαντικώτερον μέρος τοῦ Συνεδρίου.

Μετὰ τὸν κατὰ τὰ εἰθισμένα σχηματισμὸν τοῦ προεδρίου του, προέβη τὸ Συνέδριον ἐπὶ τῆ ἡμερησίᾳ αὐτοῦ

διατάξει, κατά τὴν πρώτην συνεδρίασιν, εἰς τὸ περί τῆς μεταρρύθμισεως τοῦ φορολογικοῦ συστήματος ζήτημα. Ὁ εἰσηγητὴς κ. Hösken ἐκφράζει ὅτι συμφωνεῖ κατ' ἀρχὴν πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὑποβληθέντα νομοσχέδια διὰ τοὺς ἀμέσους φόρους, λυπεῖται ὁμως ὅτι δὲν προηγήθη συνενόησις τις πρὶν ἐπιληφθῶσι τῆς ἐργασίας τῶν καθ' ἑκαστα νομοσχεδίων. Κατ' αὐτὸν ἡ μεταρρύθμισις εἶναι τοσούτῳ μᾶλλον ἐπείγουσα, καθ' ὅσον τὴν σήμερον οὐχὶ μόνον ἡ μέθοδος τοῦ φορολογεῖν δὲν εἶναι ὀρθή, ἀλλὰ καὶ τὸ μέτρον τῶν φόρων εἶναι ὑπερβολικόν, καὶ ἡ οἰκονομικὴ αὐτῶν ἀπόδοσις λίαν ἀνεπαρκὴς τυγχάνει. Πρὸς ἐπιτυχῆ φορολογικὴν μεταρρύθμισιν προτείνει τοὺς ἐπομένους προκαταρκτικούς ὁρους :

1^ο Τὸ μέτρον τῶν φόρων τότε μόνον ὀρθῶς ἀναλογεῖ πρὸς τὴν οἰκονομικὴν δύναμιν, ὅποταν ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς ἀξίας τῆς παραγωγῆς ἀπομένει ἀποθεματικόν τι δι' ἐνδεχομένης δυστυχίας καὶ μέσα διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς τῶν φορολογουμένων καταστάσεως. 2^ο Τεκμήριον τῆς προμνημονευθείσης ὀρθῆς ἀναλογίας εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὅτι ἡ τῶν φόρων ἀπόδοσις αὐξάνει ἄνευ ὑψώσεως αὐτῶν. 3^ο Ἄπ' ἐναντίας τὸ ὑπερβολικὸν τῶν φόρων γνωρίζεται, ὅταν ἐν τοῖς προϋπολογισμοῖς κατὰ συνέχειαν ἀναφαίνωνται ἐλλείμματα, ὅταν κατὰ συνέπειαν τούτου γίνωνται δάνεια, οἱ φόροι αὐξάνωνται καὶ ἐθνικὰ κτήματα πρέπει νὰ πωλῶνται. 4^ο Ἐν τοιαύταις περιπτώσεσιν ἡ μεταρρύθμισις τῶν φόρων αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν δὲν τελεσφορεῖ, ἀλλὰ προσαπαιτεῖται καὶ οἰκονομικωτέρα διάθεσις τῶν τοῦ Κράτους δαπανῶν. 5^ο Ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ πρέπει νὰ ἐπιστήσῃ σύντονον τὴν προσοχὴν τῆς εἰς τὴν ἐμψύχωσιν τῆς δημοσίας οἰκονομίας. 6^ο Ὑπ' αὐτὴν τὴν ἐποψίν ἡ ἀποκατάστασις σταθερᾶς μεταλλικῆς ἀξίας εἶναι ἡ πρώτη ἀνάγκη ἐδραίας βάσεως κανονικοῦ προϋπολογισμοῦ.

Ἡ συζήτησις ὑπῆρξεν ἀρκετὰ ζωηρά· αἱ ἰδέαι τῶν ὁπαδῶν τῶν διαφόρων συστημάτων ἀνεπτύχθησαν διὰ μακρῶν

ὄλοι δὲ σχεδὸν ἠσπάσθησαν τὴν γνώμην τοῦ K. Max Wirth, εἶνα τὸ Συνέδριον δι' ὄλων τῶν ἐφικτῶν μέσων ζητήσῃ τὴν κατάργησιν τοῦ Λαχείου (Lotto), τοῦ ὁποίου τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα εἶναι πλέον ἀναμφισβήτητα. Τὸ λαχεῖον βλάπτει οὐχὶ τόσον διὰ τὴν ὑλικὴν ἀπώλειαν, ἣν ὑφίσταται ὁ λαός, ὅσον καὶ πολλῶ μᾶλλον διότι ἀναθέτει οὗτος τὴν ἐλπίδα τοῦ πολὺ ὀλιγώτερον εἰς τὴν αὐτοβοήθειαν, δηλαδή τὴν ἐκ τῆς ἐργασίας του δύναμιν, ἢ εἰς τὸ ἐντεῦθεν προσδοκώμενον τυχαῖον κέρδος.

Ἐπὶ τέλους τὸ Συνέδριον ἐκφέρει τὴν ἐξῆς ἀπόφασιν :
 α — « Ἡ μεταρρύθμισις τῶν ἀμέσων φόρων δύναται ἀκριβῶς νὰ ἐπιτευχθῇ μόνον διὰ τῆς εἰσαγωγῆς γενικοῦ τινος φόρου ἐπὶ τοῦ εισοδήματος (income tax), ἀντικαθιστῶντος τὰ προσθέματα ἐπὶ τῶν νῦν ἐπὶ τῆς ἀποδόσεως φόρων (Einkungsteuer). β' — Οἱ ἐπὶ τῆς ἀποδόσεως φόροι, ἐντὸς τῶν ὁποίων πρέπει αὐστηρῶς νὰ ἀποφεύγη τις πᾶσαν διπλὴν φορολογίαν, πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωνται ὡς φόροι διανεμητικοί, εἰς τρόπον ὥστε τὸ ἐξ ἑκάστου στοιχείου ἀποφερόμενον πιθανὸν ποσὸν νὰ διανεμηθῆται ἐξ ἴσου εἰς τὰς κατὰ μέσον ὅρον ἀποδόσεις τῶν ὁμοειδῶν ἀντικειμένων. γ' — Ὁ ἐπὶ τῶν οἰκοδομῶν φόρος, καθὼς καὶ οἱ λοιποὶ ἐπὶ τῆς προσόδου φόροι, νὰ βασιζῶνται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς ὁμοιομόρφου ἐξακριβώσεως τῶν βάσεων τῆς προσόδου καὶ νὰ μετριάσθῃ πρὸς τὸ συμφέρον πληρεστέρας ἱκανοποιήσεως τῆς ἀνάγκης κατοικιῶν. δ' — Ἐν τοῖς ἐπὶ τῆς παραγωγῆς φόροις δὲν πρέπει νὰ γίνηται διάκρισις μεταξὺ ἀτομικῶν καὶ μετοχικῶν ἐπιχειρήσεων, οὔτε ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς ἐκτιμῆσεως τῆς προσόδου, οὔτε ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς ἐπιμετρήσεως τῶν συντρεχόντων αἰτίων· ἡ διαχώρισις ἐνὸς ἰδιαιτέρου ἐπὶ τῆς ἀμοιβῆς φόρου δὲν δικαιολογεῖται, οὔτε ἐκ θεωρητικῶν, οὔτε ἐκ πρακτικῶν λόγων. ε' — Ἐν ᾧ οἱ ἐπὶ τῆς ἀποδόσεως φόροι, κυρίως δὲ εἰς τὰς βάσεις αὐτῶν, πρέπει νὰ μένωσιν ἀναλλοίωτοι ἐφ' ὅσον δυνατὸν, καὶ μόνον κατὰ μακρὰ διαλείμματα νὰ ἀναθεωρῶνται, ἐξ ἐναντίας ὁ ἐπὶ τοῦ εισοδήματος φόρος πρέπει νὰ κανονίζηται κατὰ τὰς διακυμάνσεις τῶν

ἀναγκῶν τοῦ Κράτους, κατὰ δὲ τὴν εἰσαγωγὴν του, ἕως οὗ ἐπιτευχθῶσιν ἀσφαλεῖς φορολογικαὶ βάσεις, πρέπει νὰ τεθῆ ἐν ἐνεργείᾳ τὸ ἐλάχιστον μέτρον φόρου.

Κατὰ τὴν δευτέραν συνεδρίασιν, γενομένην τῇ ἐπαύριον 6 Ἀπριλίου, ὁ Πρόεδρος μεταξὺ ἄλλων κοινοποιήσεων ὑποβάλλει τρεῖς προτάσεις τοῦ Συλλόγου τῶν ἐν Στεiriά βιομηχάνων. Ἡ μία τούτων, ἀποβλέπουσα εἰς τὴν τοῦ σιδήρου τῆξιν, νομίζω ὅτι δύναται ἴσως νὰ ἐνδιαφέρῃ καὶ ἡμᾶς, καθ' ὅτι ὡς γνωστὸν πάμπολλα καὶ πλουσιώτατα μεταλλεῖα σιδήρου ἔχομεν ἐν Ἑλλάδι, τὰ ὅποια ὁμως καταντῶσιν ἄχρηστα, ἐλλειπούσης τῆς καυσίμου ὕλης, δηλαδὴ τοῦ γαιάνθρακος.

Ὁ σύλλογος οὗτος ἀντιπροσωπεύων τοὺς βιομηχάνους τοῦ μέρους ἐκείνου τῆς Αὐτοκρατορίας, ὅπου ἡ τῆξις τοῦ σιδήρου εἶναι τὰ μάλα πρεκεχωρημένη, ζητεῖ ἵνα τὸ Συνέδριον κατορθώσῃ παρὰ τῇ Κυβερνήσει, ὅπως δημοσίαις δαπάναις γίνωσι δοκιμαὶ πρὸς χρησιμοποίησιν τοῦ ληγνίτου, διὰ τὴν ἐργασίαν τῶν καμίνων (hauts fourneaux). Ὡστε φαίνεται ὅτι ἐν Στεiriά εἶναι μακρὰν ἀκόμη ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχωσι τὴν βεβαιότητα, ἣτις ἕως πρό τινος ἀκόμη ἐπεκράτει παρ' ἡμῖν, ὅτι τὸ μετάλλευμα τῆς Σερίφου ἠδύνατο νὰ ταχῆ διὰ τοῦ ληγνίτου, τὸν ὁποῖον ἔχομεν. Ἀφ' οὗ ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ ἐνεργήσωμεν τοιαύτας δοκιμάς, ἄς εὐχρηθῶμεν ὅπως αἱ τῶν ἄλλων ἐπιτύχωσιν, καθ' ὅτι καὶ ἡμεῖς τότε θὰ δυνηθῶμεν νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰ πλούσια μεταλλεῖα σιδήρου, τὰ ὅποια νομίζω θὰ εἶναι διὰ τὴν Ἑλλάδα σπουδαιότατη πηγὴ πλούτου, ἀφ' οὗ μάλιστα τοσοῦτον ἐπεκτείνεται καθ' ἐκάστην ἡ χρῆσις τοῦ σιδήρου.

Ἡ συνέλευσις παραπέμπει τὰς ἐν λόγῳ προτάσεις, ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ συνεδριάσει καὶ τὰς περὶ τῶν σιδηροδρομικῶν διατιμήσεων προτάσεις τοῦ καθηγητοῦ Binski, εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ Συνεδρίου ὅπως μετὰ τὴν δέουσαν προετοιμασίαν εἰσαχθῶσιν κατὰ τὴν προσεχῆ σύνοδον αὐτοῦ. μετέθῃ δὲ τοιοῦτοτρόπως εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, δηλαδὴ τὸ ζήτημα τοῦ μεταλλικοῦ νομίσματος.

Ὁ εἰσηγητὴς Dr Herzka ἐκθέτει ὅτι ἡ κοινὴ ἀπαίτησις, ὅπως ἀποκατασταθῆ πάλιν τὸ μεταλλικὸν νόμισμα, κατ' ἀρχὴν δὲν ἀπαντᾷ προσκόμματα, ἀλλ' ὅτι ἐκ μέρους τοῦ βιομηχανικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ κόσμου καθὼς καὶ τῶν πολιτικῶν ἐγείρονται οἱ ἐξῆς δισταγμοί· ὅτι ἡ ὑποτίμησις τοῦ χαρτονομίσματος ἔχει τὸ ἀποτέλεσμα προστατευτικοῦ διὰ τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν δασμοῦ· ὅτι ἡ ἀποκατάστασις τοῦ μεταλλικοῦ θέλει ὑψώσῃ τὸν τόκον· ὅτι τὸ Κράτος ἀδυνατεῖ νὰ ὑποστῇ τὰς οικονομικὰς θυσίας, ἄς ἡ μεταβολὴ αὕτη συνεπάγεται καὶ ὅτι κίνδυνος ἐπὶ τέλος ἐπίκειται μήπως, ἐν περιπτώσει νέων πολιτικῶν περιπλοκῶν, ἡ Κυβέρνησις ὑποχρεωθῆ νὰ ἐκδώσῃ ἐκ νέου χαρτονομισμα, τοῦθ' ὅπερ, μεθ' ὅλας τὰς γενομένας θυσίας, ἤθελεν ἐπαναφέρει τὴν αὐτὴν ἀνωμαλίαν.

Ἀποκρούων τὴν ὀρθότητα τῶν ἰσχυρισμῶν τούτων, ὁ Κ. Herzka ἀναλύει ἕνα ἕκαστον, ἵνα ἀποδείξῃ οὐ μόνον τὸ ἀβάσιμον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀντικρυς ἐναντίον ἐκάστου τῶν ἐπιχειρημάτων αὐτῶν. Καὶ πρῶτον μὲν διατείνεται, ὅτι αἱ διακυμάνσεις τῆς ὑπερτιμήσεως τοῦ μετάλλου πρὸς τὸ χαρτονομισμα, ἀντὶ ὠφελείας, θετικῆν καὶ σπουδαίαν βλάβην τῇ παραγωγῇ τῆς Αὐστρίας προξενούσι, καθ' ὅτι κατὰ τὰς μεταβολὰς αὐτὰς αἱ τιμαὶ τῶν ἡμερομισθίων καὶ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαίων ἀκολουθοῦσι ταχύτερον καὶ μετὰ περισσότερας ἐπιτάσεως τὰς ὠθήσεις, τὰς προκαλοῦσας τὴν ὑψωσιν τῶν τιμῶν ἢ καὶ τὴν ἐκπτώσιν αὐτῶν. Πρὸς ἀπόδειξιν τῶν λόγων του φέρει συγκριτικούς πίνακας, δεικνύοντας τὴν κίνησιν τῶν τιμῶν διαφόρων εἰδῶν ἐν ταῖς ἀγοραῖς τῆς Βιέννης, Πέστης καὶ ἄλλαις μικροτέραις ἀγοραῖς τῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐκ τῶν πινάκων τούτων ἐμφαίνεται, ὅτι ὁσάκις ἡ ὑποτίμησις ἠλαττοῦτο, ἐπήρξατο ἕκτακτος ὑψωσις τιμῶν εἰς ὅλα τὰ εἶδη, καὶ τὸ ὅλως ἐναντίον συνέβαινε ὁσάκις ἡ ὑποτίμησις ἠϋξανε. Ἐκτὸς τούτου ἀποδεικνύεται, ὅτι κατὰ τὰς μεταβολὰς αὐτὰς τὰ σημειούμενα εἶδη ἀπὸ τοῦ 1848 ἕως τοῦ 1872 ἐν τῷ χονδρικῷ ἐμπορίῳ ὑψώθησαν κατὰ 37 %, αἱ τιμαὶ τῶν πρὸς τὸ ζῆν ἀναγ-

καίων κατά μέσον ὄρον κατά 50 $\frac{1}{10}$, τὰ δὲ ἡμερομίσθια κατά 76 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{10}$. Δι' ἐπιχειρημάτων ἐπίσης ἰσχυρῶν ἀντικρούει ὁ ρήτωρ τὰς ὑπὲρ τῆς νῦν καταστάσεως λοιπὰς προλήψεις. Ἄφ' οὗ δὲ ὠμίλησαν καὶ τινες ἄλλοι, ἀμφισβητοῦντες τὴν δικαιολόγησιν μᾶλλον ἢ τὴν πρότασιν τοῦ εισηγητοῦ, τὸ Συνέδριον παμψηφεί ἐκφέρει τὴν ἐπομένην ἀπόφασιν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπισυνάπτει σύντομον περίληψιν τῶν δικαιολογητικῶν σκέψεων τοῦ K. Herzka :

«Τὸ πρῶτον συνέδριον τῶν Αὐστριακῶν οἰκονομολόγων ἠκηρύσσει τὴν ἄμεσον ἐπίληψιν τοῦ ἔργου πρὸς τακτοποίησιν τοῦ μεταλλικοῦ νομίσματος, ὡς ἐπιβαλλομένην ὑπὸ ἀναποδράστου ἀνάγκης». Παραπέμπει δὲ εἰς τὴν ἐπιτροπὴν, ἵνα προετοιμάσῃ διὰ τὸ προσεχές Συνέδριον τὸ ζήτημα, «ποῖον μέταλλον πρέπει νὰ ληφθῇ ὡς βάσις.» Ὁ εισηγητὴς K. Herzka ἐσύστησε μᾶλλον τὸν ἄργυρον, «διότι, κλέγει, παραδεχθείσης τῆς Γερμανίας τὸν χρυσόν, ἂν ἐκλέξωμεν καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτὸ μέταλλον ὡς βάσιν τοῦ νομίσματος, κινδυνεύομεν νὰ τὸ ἴδωμεν ἀπορροφούμενον ταχέως ὑπὸ τοῦ γείτονος Κράτους· ἐκτὸς δὲ τούτου ὁ ἄργυρος εἶναι μᾶλλον εὐπόριστος, πρὸς δὲ καὶ τὸ ἀπσθεματικὸν τῆς Τραπεζῆς συνίσταται κυρίως εἰς τοιοῦτο μέταλλον.»

Κατόπιν ἔρχεται εἰς ἐξέτασιν τὸ περὶ Τραπεζῆς ζήτημα. Ἐπὶ τούτου δύο ἀντιμετωπίζονται ἀρχαί· ἡ μὲν ὑπὲρ τοῦ παρόντος, δηλ. τῆς ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ χαρτονομίσματος συγκεντρώσεως, ἡ δὲ ἐπιθυμεῖ διὰ τὴν Αὐстро-Οὐγγαρίαν τὴν ἐπέκτασιν τοῦ δικαιώματος τούτου εἰς πλείονας Τραπεζάς. Ἡ συζήτησις εἶναι ζωηρὰ καὶ πολλοὶ ἀγορεύουσιν ὑπὲρ καὶ κατὰ τῶν δύο συστημάτων, ὥστε κατὰ τὴν 6 $\frac{1}{2}$ ὥραν μ. μ. ὁ Πρόεδρος ἀναγκάζεται νὰ διαλύσῃ τὴν συνεδρίαν, ἡ δὲ ἀπόφασις μέλλει νὰ ληφθῇ τὴν ἐπαύριον, ἀφ' οὗ ἀκουσθῇ τὸ συμπέρασμα τοῦ εισηγητοῦ.

Τὴν 7^{ην} Ἀπριλίου συνέρχεται τὸ Συνέδριον κατὰ τὸ πρόγραμμά του εἰς τρίτην συνεδρίαν, ἐν ἣ κατὰ τὴν ἡμερησίαν διάταξιν θέλει ἐξετασθῇ τὸ ζήτημα τῶν τελωνειακῶν

δασμῶν καὶ τῶν ἐμπορικῶν συνθηκῶν. Ἡ αἴθουσα εἶναι τόσον ὑπερπληρωμένη, ὥστε μέγα μέρος τῶν παρευρισκομένων ἀναγκάζονται νὰ σταθῶσιν ὄρθιοι. Ἡ πλῆθὺς τῶν λαβόντων μέρος εἰς τὴν σημερινὴν συνεδρίαν, καὶ ἰδίως ἐκ τῶν τάξεων τῶν ἐμπόρων καὶ βιομηχάνων, ἀποδεικνύει πόσον ἡ ἰδέα τοῦ Συνεδρίου ἐπεξετάθη, καὶ ποία σημασία ἀποδίδεται εἰς τὰς ἀποφάσεις τοῦ ἄλλως τε ὄλως ἰδιωτικοῦ τούτου θεσμοῦ.

Πρὶν ἢ ἡ συνέλευσις προβῇ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, ὤφειλε κατὰ τὰ χθὲς ἀποφασισθέντα νὰ ψηφοφορηθῇ τὸ ζήτημα τῆς Τραπεζῆς· ἀλλ' ἵνα τηρηθῇ πιστῶς τὸ πρόγραμμα τοῦ Συνεδρίου, ἐπειδὴ ἐκ τῆς χθεσινῆς συζητήσεως ἀρχετὰ ἐσαφηνίσθη τὸ ζήτημα καὶ δύναται τις νὰ παραδεχθῇ ὅτι ἐσχηματίσθη πλειοψηφία ὑπὲρ τῆς μιᾶς γνώμης (τῆς ὑπὲρ τοῦ ἐν ἰσχύϊ συστήματος τῆς μιᾶς μόνης Τραπεζῆς ἐκδιδοῦσης χαρτονομίσμα), ὁ εισηγητὴς K. Wirth δηλοῖ ἐν ὀνόματι αὐτοῦ καὶ τοῦ συνεισηγητοῦ του, ὅτι παραιτοῦνται τῆς ἐπὶ τῶν προτάσεων τῶν ψηφοφορίας.

Τοιοιουτρόπως ἀρχεται ἡ συζήτησις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν τελωνειακῶν δασμῶν. Πρῶτος ἀγορεύει ὁ εισηγητὴς Dr. Faez (ὁπαδὸς τοῦ προστατευτικοῦ συστήματος). Λέγει ὅτι πρέπει νὰ θεωρήσῃ τις τὸ ζήτημα τοῦ προστατευτικοῦ ἢ τὸ τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου ὡς πολιτικὰ ζητήματα, καθὼς καὶ τὴν βιομηχανίαν ὡς ζήτημα τοῦ Κράτους. Ἄναφέρει τὴν Ἀγγλίαν, ἣτις, ἂν πρὸ 30 περίπου ἐτῶν παρεδέχθη βεβαίως τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον, ἐπὶ 300 ὁμως ἔτη ἠκολούθει τῷ προστατευτικῷ συστήματι. Ἀκόμη τῷ 1842 εἶδῃ τινα βιομηχανικὰ ἐπροστατεύοντο ἐκεῖ διὰ δασμοῦ 12, 15, καὶ 20 $\frac{1}{10}$. Ἄν καὶ κατὰ τὸ 1815 ἡ Ἀγγλία ἠρίθμει 6 000 000 ἀδράκτια, ὅσα δηλ. ἡ Αὐστρία καὶ Γερμανία ἀριθμοῦσι σήμερον ἠνωμένα, μόλαταῦτα ἐπροστάτευε τὰ ὑφάσματα τῆς διὰ δασμοῦ 15 $\frac{1}{10}$. Ἐνεκα τῆς διαφόρου καταστάσεως εἰς ἣν εὐρίσκειται ἡ Αὐστριακὴ βιομηχανία, οἱ ὁπαδοὶ τοῦ προστατευτικοῦ συστήματος ζητοῦσι μίαν διόρθωσιν τοῦ δασμολογίου, ὥστε νὰ γίνῃ παραδεκτὸς

δασμὸς ἀπὸ 10—20 ‰ ἐπὶ τῆς ἀξίας, ὅστις νὰ ὀρισθῆ καὶ εἰσπράττηται κατὰ βάρους. Τοῦτο δὲ νὰ γίνῃ κατ' αὐτόνομον καὶ ὄλως ἐσωτερικὸν τρόπον. Συμβάσεις πρὸς ξένα κράτη νὰ μὴ συναφθῶσι πλέον.

Τοῦτον διαδέχεται ὁ τοῦ ἐναντίου συστήματος ὀπαδὸς Baron M. Kübeck. Τὸ ἐλεύθερον, λέγει, ἐμπόριον θέτει τὰ συμφέροντα τοῦ Κράτους ὑπεράνω τῶν ἰδιωτικῶν, ἐν ᾧ τὸ προστατευτικὸν σύστημα ἐπιφέρει τὸ ἐναντίον ἀποτέλεσμα. Ἡ Αὐστρία δύναται μόνον διὰ τῆς ἀμοιβαιότητος καὶ διὰ συνθηκῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μᾶλλον εὐνοουμένων ἐθνῶν, νὰ ἐπιτύχῃ τὰ πλεονεκτήματα, ἅτινα ἀνταποκρίνονται τῇ βιομηχανίᾳ τῆς. Ἐκεῖνο τὸ ὅποσον λείπει τῇ Αὐστρίᾳ εἶναι συχνὴ ἐπιμιξία πρὸς τὸ ἐξωτερικόν, ἣτις διευκολύνει τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν ξένων ἀγορῶν, συνηθειῶν καὶ ἀναγκῶν.

Κατόπιν τούτου ὁ Dr Me ger (τοῦ προστατευτικοῦ συστήματος ὀπαδὸς) συγκρίνει τοὺς ὄρους ὑφ' οὓς ἐργάζονται ἡ ἐγχώριος καὶ ἡ ξένη βιομηχανία. Πληρόνει αὕτη ἐν Αὐστρίᾳ φόρους, ἔνεκα τῶν ὁποίων ἡ τιμὴ τῆς παραγωγῆς τῶν ἐμπορευμάτων τῆς ὑπερβαίνει κατὰ 5 καὶ 6 ‰ τὴν τιμὴν τῶν αὐτῶν ἀντικειμένων ἐν ἄλλαις Ἐπικρατεῖαις. Συμπεραίνει δὲ συνιστῶν τὸ προστατευτικὸν σύστημα.

Εἰς ἀντίκρουσιν τούτου ἀγορεύει ὁ δευτέρος εἰσηγητῆς, ὀπαδὸς τοῦ συστήματος τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου, K. Buchaczek. Ἐάν, λέγει, οἱ ὄροι τῆς παραγωγῆς εἶναι ἥττον εὐνοϊκοὶ ἐν Αὐστρίᾳ ἢ ἄλλοθί που, διατὶ ζητεῖται ἡ ὑψώσεις τοῦ δασμοῦ καὶ οὐχὶ ἡ βελτίωσις τῶν ὄρων αὐτῶν; Γενομένου παρεδεκτοῦ ὅτι ἡ ἐγχώριος βιομηχανία φορολογεῖται ὑπερβολικῶς, διατὶ νὰ ζητήσῃ τις τὴν διόρθωσιν τοῦ ἀτόπου, διὰ τῆς ὑψώσεως τοῦ δασμοῦ, καὶ οὐχὶ διὰ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ φόρου; Παραπονοῦνται δι' ἔλλειψιν κεφαλαίων· εἰς τοῦτο πταίει ὁ ἀποκλεισμός, ἐν τῷ νομισματικῷ συστήματι ἐπιβάλλει εἰς τὰς ἀγορὰς τοῦ Κράτους κατὰ τῶν ξένων κεφαλαίων, ἅτινα θὰ προσήρχοντο ἅμα ὡς εὐρόντα συμφερωτέρους ὄρους ἢ ἄλλοθί που. Ὑψηλοὶ δασμοὶ εἶναι ἐπικίνδυνοι διὰ τοὺς βιομηχάνους, διότι ἐάν ἡ βιομηχανία προστατεύηται περισ-

σότερον, τότε ἡ Κυβέρνησις θὰ ἀπαιτήσῃ παρ' αὐτῆς ἀνωτέρους φόρους, ὁ δὲ ἐργάτης αὐξήσιν ἡμερομισθίων. Τότε δὲ τί ἀπολείπεται τῷ βιομηχάνῳ νὰ ζητήσῃ; Ἐκ νέου αὐξήσιν τοῦ δασμοῦ; (ἐλαρότης) . . .

Ἄφ' οὗ ἠγόρευσαν ἐξ ἐκάστου μέρους ἀνά τρεῖς ἀκόμη, ἀντὶ τῶν 30 περίπου, οἵτινες ἦσαν ἐγγεγραμμένοι, ἡ συνέλευσις (μειοψηφούντων 24 ὀπαδῶν τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου), παραδεχομένη τὰς προτάσεις τῶν εἰσηγητῶν K. K. Pöez καὶ Menges, ἀπεφάνθη ὡς ἑξῆς :

1^η Χωρὶς νὰ ἐπηρεασθῆ ὁ μετὰ τῆς Οὐγγαρίας τελωνειακὸς καὶ ἐμπορικὸς σύνδεσμος, ὅστις πρέπει νὰ ἀνανεωθῆ ἐπὶ τῇ βάσει πληρεστάτης τελωνειακῆς καὶ ἐμπορικῆς ἐνώσεως, αἱ ὑπάρχουσαι τελωνειακαὶ καὶ ἐμπορικαὶ συμβάσεις, αἵτινες λήγουσιν ἅπασαι κατὰ τὸ 1875 καὶ 1876, δὲν πρέπει νὰ ἀνανεωθῶσι· νὰ ἀναγγελθῆ δ' ἀμέσως ἢ μὴ περαιτέρω παράτασις των, δι' ὅσας τούτων εἶναι ἀνάγκη. Τὸ δὲ νέον δασμολόγιον νὰ καταρτισθῆ αὐτονόμως, ἀφ' οὗ ἐπιμελῶς ἐξακρίβωθῶσι αἱ ἀνάγκαι τοῦ Κράτους. 2^η Ὡς βάσις πρέπει νὰ χρησιμεύσῃ δασμὸς συμβιβαστικὸς (συνήθως ἀπὸ 10—20 ‰ μόνον τῆς ἀξίας ἐκάστου εἶδους), ἱκανοποιῶν τὴν ἐπὶ πλέον διαφορὰν τῶν ἐξόδων τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς, ἐφ' ὅσον αὕτη προέρχεται ἐκ δυσκολιῶν γενικῶν, τὰς ὁποίας τὸ ἄτομον δυσκόλως ἢ καὶ οὐδόλως νὰ ὑπερνικήσῃ δύναται. 3^η Ἐν γένει νὰ τηρηθῆ τὸ σύστημα τοῦ κατὰ βάρους δασμοῦ. Εἰς τὸν ὑπολογισμόν τῶν ἐπὶ τῆς ἀξίας ἐκατοστῶν εἰς δασμοὺς κατὰ βάρους, πρέπει νὰ ἀποφύγῃ τις ἀπολύτως τὰ ἀτοπήματα (ἐνταῦθα γίνεται λόγος περὶ τῆς Αὐστρο-Ἀγγλικῆς ἐμπορικῆς συνθήκης), ὅσα ἐπιφέρει ἢ εἰς μίαν κατηγορίαν κατάταξις διαφόρων κλάσεων ἐμπορευμάτων· ἰδίως δὲ ἐν τοῖς σπουδαίοις ἀντικειμένοις πρέπει νὰ γίνῃ πολυβάθμιος διάκρισις, ὥστε ἡ μέχρι τοῦδε προστασία τῶν κοινῶν εἰδῶν πρὸς τὰ ἀνώτερα νὰ παύσῃ, ἵνα τέλος ἀνοιχθῆ καὶ ἐν τῇ βιομηχανίᾳ τῶν ὑφασμάτων στάδιον ἀνταμείβον καὶ τὴν εὐφυᾶ καὶ τεχνικωτέραν ἐργασίαν, πρὸς μεγάλην ὠφέλειαν τῆς ἐργατικῆς

τάξεως. 4^η Τὸ τοιουτοτρόπως ἐσωτερικῶς καὶ αὐτονόμως συνταχθὲν δασμολόγιον νὰ εἶναι ἐν χρήσει ἐν τῇ συναλλαγῇ μετ' ἐκείνων τῶν Κρατῶν, τὰ ὁποῖα προσφέρονται τῇ Αὐστρίᾳ κατὰ τὸ μέτρον τῶν μάλα εὐνοουμένων ἐθνῶν ἐν ᾧ πρὸς τὰ Κράτη, ἅτινα ἤθελον ἀρνηθῆ τοῦτο, νὰ τίθηται ἐν ἐνεργείᾳ ὡς κανὼν τὸ γενικὸν δασμολόγιον, ὅπερ ἀφ' ἑαυτοῦ ἐφαρμόζεται μετὰ τὴν λήξιν τῶν ἐμπορικῶν συνθηκῶν.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς τρίτης ταύτης συνεδριάσεως, ὁ πρόεδρος ἐκήρυξε τὴν λήξιν τοῦ πρώτου ἐν Αὐστρίᾳ Οἰκονομολογικοῦ Συνεδρίου, τοῦ ὁποίου ἡ πρώτη σύνοδος διετράνωσε τὴν ζωτικότητα θεσμοῦ, ὅστις ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ κατέβαλε βαθείας ρίζας εἰς τὸ ἔδαφος τῆς κοινῆς γνώμης. Οἱ τέως ἕνεκα διαφορῶν λόγων ἀναφανδὸν ἀντιφρονοῦντες ἀναγκάζονται νὰ ὁμολογήσωσι τὴν πρακτικὴν σημασίαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας τὸ Συνέδριον τοῦτο δὲν θέλει λείψει νὰ ἔχη εἰς τὸ ἐξῆς σπουδαιότητα ἐν τοῖς δημοσίοις πράγμασι διὰ τῆς συμβουλευτικῆς ἀξίας τῶν ἀποφάνσεων αὐτοῦ.

Κατὰ πρῶτον νῦν συνήλθον ἐξ ὄλων τῶν μερῶν τῆς Αὐτοκρατορίας, οἱ περὶ τὴν δημοσίαν οἰκονομίαν μελετῶντες, ἵνα ἐν τοῖς οἰκονομικοῖς ζητήμασι τῆς ἡμέρας, τὰ ὁποῖα τόσον ἀπασχολοῦσι τὴν κοινὴν γνώμην, συσχεθῶσιν ὅτι κοινῇ συμφερώτερον. Ἐν τῷ πρὸς ἀλλήλα τριήμερῳ ἀγῶνι τῶν διαφορῶν συστημάτων διυλίσθησαν ζητήματα οἰκονομικὰ πρώτης τάξεως, ἀπεδείχθη δὲ ὅτι ὁ τόπος δὲν ἀμοιρεῖ τοσοῦτον οἰκονομικῶν ἱκανοτήτων, ὅσον, ἕνεκα τῶν κρίσεων ἅς τὸ Κράτος εἰς διαφόρους ἐποχὰς καὶ δὴ ἐσχάτως ὑπέστη, πολλοὶ ὑπελάμβανον. Οὐδ' ἦτον εὐκολος καὶ ἀμικτος περιπλοκῶν ἢ ἐντολῇ, ἣτις τῷ συνεδρίῳ αὐτῷ ἐπεβάλλετο, διότι ἂν καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ζητημάτων ἐφ' ὧν ἐπρόκειτο νὰ ἀποφανθῆ, ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῆς θεωρίας καὶ τῆς ἐπιστήμης εἶναι λελυμένα, καὶ δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἀδιαφιλονείκητα πλέον, ἀλλ' ὅμως ἐν τῇ πρακτικῇ ἐφαρμογῇ τῶν ἀρχῶν αὐτῶν τὰ πολυειδῆ συμφέροντα ἀνταγωνίζονται πολλάκις ἀπὸ συνηθειῶν καὶ προλήψεων τοῦ βιομηχανικοῦ καὶ ἐμπορικοῦ κόσμου, αἵτινες ἐπὶ τοιούτων ὑποθέσεων εἶναι λίαν δυσυπέροβλητοι ἐντὸς πολυμελῶν μάλιστα συνελεύσεων.

"Ὅσον ἀφορᾷ ἰδίως εἰς τὸ ζήτημα τοῦ δασμοῦ καὶ τοῦ ἐμπορίου, οἱ θιασῶται τοῦ προστατευτικοῦ συστήματος ἤραν νίκην περιφανῆ, τὴν ὁποίαν ὅμως χεωστοῦσιν οὐχὶ τόσον εἰς

τὴν δύναμιν τῶν ἐπιχειρημάτων των, ἢ τὴν ἐν γένει ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ τοῦ συστήματος, ὅσον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς δραστηκῆς ἐνεργείας των, καὶ τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ κατόρθωσαν νὰ διαγεύωσι παρὰ τῇ βιομηχανικῇ τάξει, ἐξ ἧς πλείονες τῶν ἑκατὸν ἐκ τῶν ἐν Βιέννῃ βιομηχανῶν, παρευρεθέντες εἰς τὴν συζήτησιν, ἔδωκαν διὰ τῆς ψήφου των τὴν ἐπιτυχίαν. "Ὅτι ἡ μερὶς τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου δὲν περιήλθε τοιαῦτα, ἐκλογικῆς οὕτως εἶπειν πάλης, μέσσα, τῇ περιποιεῖ τιμὴν· ἦτο ὅμως ἀξιεπαίνος εἶναι ὅτι δὲν ἔσχε τὴν ὑπομονήν, καὶ τοι βλέπουσα τὴν ἀριθμητικὴν ὑπεροχὴν τῶν ἄλλων, νὰ παραμείνῃ μέχρι τῆς ψηφοφορίας. Καθὼς ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν μελῶν φαίνεται, θὰ ἀπῆρτιζε μειοψηφίαν τόσον σπουδαίαν, ὥστε δὲν θὰ ἦτο πλέον ἀμφιβολία ποῖον σύστημα ἀπολαύει τῆς πλειοψηφίας παρὰ τοῖς οἰκονομολόγοις τῆς Αὐστρίας. "Ἄς χρησιμεύσῃ τοῦτο ὡς μάθημα, ἵνα ἐν ἄλλαις περιστάσεσι μὴ ἀποθαρρύνωνται, καθιστῶντες οὕτω τοῖς ἐναντίοις των τὴν νίκην εὐκολωτέραν. Δύναται τις, νομίζω, νὰ βεβαιώσῃ ὅτι ἡ ἀπόφασις αὕτη τοῦ Συνεδρίου δὲν θὰ δυνηθῆ νὰ ἐκτελεσθῆ, καὶ κυρίως ἕνεκα τῆς Οὐγγαρίας, ἣτις οὐδέποτε πιστεύω θέλει στέρξει εἰς παλινδρομήσεις ἐπὶ τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως, τὰ ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα τῶν ὁποίων θὰ ἦσαν τὰ αὐτὰ δι' ἀμφοτέρω τὰ μέρη τῆς Αὐτοκρατορίας, δὲν θὰ ἠδύναντο δὲ νὰ προσφέρωσι διὰ τὴν Οὐγγαρίαν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην κατὰ τὸ φαινόμενον ὠφέλειαν.

"Ἀφ' ἐτέρου ὅμως αἱ ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς τοῦ φορολογικοῦ συστήματος μεταρρυθμίσεως καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ μεταλλικοῦ νομίσματος, εἶναι τὰ μάλιστα ἀξιοσημείωτος καὶ εὐχάριστος. Αἱ ἐπὶ τῆς τῶν φόρων μεταρρυθμίσεως ἀγορεύσεις ἐπὶ πολὺ ὑπερτεροῦσι τῶν ἐσχάτως ἐν τῇ Βουλῇ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἀπαγγελθεισῶν. Ἐν ᾧ ἐκεῖ παντοῖοι λόγοι πολιτικῶν μερίδων, καὶ τὰ ἰδιαίτερα συμφέροντα μιᾶς ἐκάστης ἐπαρχίας, ἐξαιρετικῶς δὲ μόνον πρακτικοὶ λόγοι ἐπεκράτουν, οἱ ῥήτορες τοῦ Συνεδρίου ἠρεύνθησαν τὸ ζήτημα ἀπλῶς ὑπὸ οἰκονομικὴν ἐποψιν, θεωρητικῶς τε καὶ πρακτικῶς· οὕτω δὲ συνέβη, ὥστε ἐν ᾧ ἡ Βουλὴ δὲν ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε νὰ ἀποφασίσῃ τι ἐπὶ τῶν ἀρχῶν τῆς τῶν φόρων μεταρρυθμίσεως, τὸ Συνέδριον συνέταξεν ἐπὶ τούτων πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον οὐ μόνον πρὸς τοὺς κανόνας τῆς ἐπιστήμης συμφω-

νεϊ, ἀλλὰ καὶ πρὸς ὅλας τὰς τῆς πρακτικῆς ἀξιώσεις πληρέστατα ἀνταποκρίνεται.

Ἐτι μεγαλειτέραν καὶ ἀμέσως πρακτικωτέραν βαρύτητα κέκτῃται αἱ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ μεταλλικοῦ νομίσματος ἀποφάσεις τοῦ Συνεδρίου. Ἡ κυβέρνησις πρὸ πολλοῦ φαίνεται βουλευέσθαι νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ μεταλλικὸν νόμισμα εἰς κυκλοφορίαν· ἀλλ' ἀφ' ἐνὸς φοβεῖται τὴν ἀντίστασιν τῶν βιομηχάνων, οἵτινες πρὸςβέουσι μετ' ἐπιμονῆς τὴν ἄλλως τε ἐσφαλμένην ἀρχὴν, ὅτι ἡ ὑποτίμησις τοῦ χαρτονομίσματος τοῖς χρησιμεύει ὡς προστατευτικὸς τις δασμὸς, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἀποφεύγει νὰ ἔχῃ ἐναντίον τῆς τῆς Βουλῆς πλειοψηφίαν, ἣτις ἔνεκα κακῶς ἐννοουμένης οἰκονομίας, πιθανὸν νὰ τῇ ἀρνηθῇ τὰ ἀναγκαῖα ποσὰ πρὸς ἐξόφλησιν καὶ ἄρσιν τῶν κυκλοφορούντων χαρτονομισμάτων τοῦ δημοσίου ταμείου. Ἡ ἀπόφασις αὕτη θέλει δείξει τῇ κυβερνήσει, ὅτι οἱ φόβοι οὗτοι εἶναι ἀνυπόστατοι, διότι τὸ μὲν βιομηχανικὸν καὶ ἐμπορικὸν στοιχεῖον τῆς Αὐτοκρατορίας, μετὰ τὰς εἰκοσιεπταετείς κρίσεις καὶ δοκιμασίας ἃς ἡ ἀθλιότης τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως ἐπήνεγκε, δὲν πιστεύει πλέον ὅτι ἡ ὑποτίμησις τοῦ χαρτονομίσματος τῷ παρέχει ὑποστήριξιν, ἡ δὲ Βουλὴ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν θὰ ἀμβλυωπῆσθαι τόσον, ὥστε νὰ μὴ ἀναγνωρίσῃ τὰ μεγάλα πλεονεκτήματα, ἅτινα θέλει παρέξει ἡ ἐπαναφορὰ τοῦ σταθεροῦ μεταλλικοῦ νομίσματος.

Ταῦτα ἐν συντόμῳ τὰ κατὰ τὸ πρῶτον ἐν Αὐστρία Οἰκονομολογικὸν Συνέδριον, ὅπερ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προσελκύσαν τὴν καθολικὴν τῆς Εὐρώπης προσοχὴν, προώρισται νὰ ἐξασκήσῃ μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς συγχρόνου οἰκονομολογικῆς ἐν γένει πρακτικῆς, δι' ὅλης τῆς βαρύτητος τῆς ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Εὐρώπης Αὐστριακῆς ἐφαρμογῆς.

Ἐκ Βιέννης.

A. Γ. ΣΚΟΥΖΕΣ.

ΧΡΟΝΙΚΑ.

Ἡ δύναμις τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἐπιστήμης ἀπετέλεσεν ἐσχάτως ἀξιωμακόμενον σταθμὸν ἐν τῇ πολιτειακῇ ἡμῶν ζωῇ.

— Τὰ ὄνειρα ἔρχονται καὶ παρέρχονται, ἡ δὲ ἀλήθεια τοῦ λαοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἐν Ἀθήναις, 4 Μαΐου 1875.